

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNİN KOLLUK KUVVETLERİNİN
SUÇLU TESPİT
EYLEM VE DÜŞÜNCESİNE ETKİSİ

HAZIRLAYAN
İsmail KAAN

DANIŞMAN
DOÇ.DR. MAZHAR BAĞLI

DİYARBAKIR
Şubat 2010

ÖZET

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNİN KOLLUK KUVVETLERİNİN

SUÇLU TESPİT

EYLEM VE DÜŞÜNCESİNE ETKİSİ

20. Yüzyıl tüm dünyada değişimlere, gelişmelere ve yeniliklere sahne olmuştur. Bu değişim hareketleri, sosyal, ekonomik ve siyasi değişimlerle tüm dünyayı sarmıştır. Sanayileşmenin gelişmesi ve iletişimin hayal edilemez noktalara gelmesi Küreselleşmeyi getirmiştir. Küreselleşme bağlamında artık birbirinden habersiz toplumlar yerine, tüm yenilik ve gelişmelerin anında yayıldığı bir dünyaya doğru yolculuk başlamıştır.

Küreselleşmenin başlaması, toplum ve ülkelerin bir arada ve ortak davranışlar sergilemesi, ekonomik ve coğrafik birlikler kurulmasını sağlamıştır. Özellikle 2.Dünya Savaşı’ndan sonra ekonomik, siyasi ve sosyal olarak yıkılmış bir Avrupa yeni akımlara doğru yol almıştır. Artık soğuk savaş yerine öncelikli olarak ekonomik birliktelik sağlanmalı düşüncesi ortaya çıkmış ve 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur. Ekonomik temellerde kurulan bu birliktelik, daha sonra sosyal yaşama, siyasi hayata, eğitime, insan haklarına kadar uzanan bir işbirliğine uzanmıştır.

Türkiye, yakın komşusu olan Avrupa’da ki değişim ve yenilik hareketlerine uzak kalamamış ve 31 Temmuz 1959 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu’na başvurmuştur. 1999’a kadar olan süreçte Toplumla İlişkiler sınırlı düzeyde yürümüş ve 10-11 Aralık 1999 tarihinde Türkiye’nin aday ülke olduğu tescillenmiştir. Avrupa Birliği’ne resmen üye olduktan sonra Türkiye’nin yapması gereken hukuki, siyasi, ekonomik yenilik ve mevzuat uygulamalarının yanında, Adalet Mekanizmasının, devletlerin zor kullanma konusunda eli olan Kolluk Kuvvetlerinin de standarda

bağlanması, insan hakları konusunda ilerleme sağlanması ve insan hakları ihlallerinin en alt düzeye inmesi için mevzuat ve uygulamalarda değişiklikler yapılmaya başlamıştır.

Hazırlanan bu tez çalışmasında, Kolluk Kuvvetleri'nin temeli olan Polis ve Jandarma Kuvvetleri'nde Avrupa Birliği sürecinde meydana gelen değişiklikler, suçlu ve suç tespit yöntemlerinde ki değişiklikler ve İnsan Hakları konularına yer verilmiştir. Özellikle çalışmalarında mesleğim tecrübem sebebi ile Polisleri ele aldım.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde Avrupa Birliği'nin tanımı ve kuruluşu, hukuki temelleri, İkinci Bölümde, Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci ve Avrupa Birliği ile ilişkiler, Üçüncü Bölümde ise Avrupa Birliği sürecinde Polis Teşkilatı ve birimlerinde ki Değişiklikler işlenmiştir. Yapılan çalışmalarda Emniyet Genel Müdürlüğü'nün istatistikî verileri, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin verileri, Kanunlar, hukuki düzenlemeler ve 2007-2013 Avrupa Birliği Uyum Süreci'nde Yapılması planlanan çalışmalardan faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'nin Avrupa Birliği Süreci, Polis Kuvvetleri, Suçlu Tespit Yöntemleri, Delil

ABSTRACT

THE EFFECT OF TURKEY'S EUROPEAN UNION PROCESS ON CRIMINAL DETECTION METHODOLOGY FOR LAW ENFORCEMENT FORCES

The twentieth century has been the scene of developments and innovations in all over the world. These social, economic and political changes have wrapped the entire world. Development of industrialization and communication has brought the globalization to the point of one cannot imagine. Communities in the context of globalization no longer unaware of each other, a world journey has begun towards where all the innovations and developments spread immediately.

With the start of globalization communities and countries present similar acts that provides economic and geographic units. Especially after the World War II Europe was collapsed as economically, politically and sociologically this caused new movements. Instead of cold war primarily economic cooperation should be ensured, and the idea emerged in 1951, the European Coal and Steel Community was established. This association was established in the economic base then resulted with a cooperation ranging from social life to political life, education and human rights.

Turkey, as close neighbors of Europe, could not stay away from change and innovations movements and applied to the European Economic Community on July 31, 1959. Until 1999 relations with the community was limited and on 10-11 December Turkey was registered as a candidate country. Turkey should standardized legal, political, economic innovations and regulatory practices as well as justice mechanisms and use of force after being formally accepted to the European Union. Additionally, Turkey should make required changes about legislation changes and human rights progress in ensuring human right violations.

This thesis focus on the changes happened in the Police and Gendarmerie which is base of law enforcement forces during the process of European Union, criminals, changes in crime detection methods and human rights issues.

This study consists three chapters. The first chapter points out the definition and establishment of European Union. The second chapter points out the Turkey's European Union process and relations with the European Union countries. The third chapter points out the changes happened in the Police Departments. In this study, data were collected from General Security Directorate's statistical data, European Union's statistical data, law, legal regulations and the works that will be done during the European Union Integration Process between the years 2007 and 2013.

Keywords: Turkey in European Union, Police Forces, Human Rigths, Evidence

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz olarak Sosyoloji Bilim Dalı öğrencisi İsmail KAAN tarafından Doç.Dr. Mazhar BAĞLI yönetiminde hazırlanan “Türkiye’nin Avrupa Birliği Sürecinin Kolluk Kuvvetlerinin Suçlu Tespit Eylem ve Düşüncesine Etkisi” başlığı ile Sosyoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mazhar BAĞLI

Üye: Doç. Dr. Rüstem ERKAN

Üye: Yrd. Doç.Dr. Ezeli AZARKAN

Onay:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü

TUTANAK

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılması ve bulguların analizinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiği ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza:

Adı Soyadı: İsmail KAAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, artık nerdeyse her gün gündemimizde olan ve günlük yaşamımızda, iş hayatımızda, sosyal yaşamımızda değişikliklere yol açan Avrupa Birliği'ni ve Avrupa Birliği'nin Kolluk Kuvvetleri'nde meydana getirdiği yenilikleri inceler. Yaklaşık 11 yıldır bu çalışmanın uygulama alanında görev yaparken, bu süreçte meydana gelen değişimleri birebir yaşama imkânımız oldu. Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci ile özellikle Kolluk Kuvvetleri'nde ki değişimleri inceleme imkânı bulduk.

Bu çalışma, pek çok insanın maddi ve manevi destekleri ile gerçekleştirilmiştir. İlk teşekkürüm yaptığım tüm çalışmalarda ki engin katkıları olan hocam Sayın Doç.Dr. Mazhar BAĞLI'ya olacaktır.

Yüksek Lisans derslerime girerek akademik eğitimime katkıda bulunan Sosyoloji Anabilim Dalı Bölüm Başkanı Sayın Doç.Dr. Rüstem ERKAN'a, Yrd. Doç.Dr. Recep CENGİZ ve Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'ndan Doç.Dr. Mehmet ÖZCAN'a en içten teşekkür ve saygılarımı sunmak istiyorum.

Son olarak tüm yaşamım ve özellikle yüksek lisans çalışmalarım sürecinde özveri, destek ve sevgilerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Diyarbakır, 2010.

İsmail KAAN

İÇİNDEKİLER:

ÖZET.....	2
ABSTRACT.....	4
TUTANAK	7
ÖNSÖZ.....	8
İÇİNDEKİLER.....	9
TABLolar.....	12
KISALTMALAR.....	13
GİRİŞ.....	14

1.AVRUPA BİRLİĞİ’NİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.1 Avrupa Birliği’nin Tanımı ve Özellikleri	18
1.2 Avrupa Birliği’nde Hukuk Devleti Kavramı.....	20
1.3 Avrupa Birliği’nde İnsan Onuru ve İnsan Hakları Kavramı.....	21
1.4 Avrupa Birliği’nde Adalet,Özgürlük ve Güvenlik.....	21

2. TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİ VE HUKUKSAL TEMELİ

2.1 Türkiye’nin Avrupa Birliği Süreci ve Hukuksal Temeli.....	24
2.2 Avrupa Birliği Sürecinde Kolluk Kuvvetleri.....	25
2.3 Polis ve Jandarma’nın Yetkileri.....	26
2.4 Avrupa Birliği Müktesebatında Polis.....	29
2.4.1.Schengen Sözleşmesi.....	30
2.4.2. Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL).....	31
2.4.3. Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye ve Europol.....	31
2.5. Avrupa Birliği Uyum Paketleri ve Kolluk Kuvvetleri	
2.5.1.Birinci Uyum Paketi.....	32
2.5.2.İkinci Uyum Paketi.....	32
2.5.3.Üçüncü Uyum Paketi.....	33
2.5.4.Dördüncü Uyum Paketi.....	33
2.5.5.Beşinci Uyum Paketi.....	34
2.5.6.Altıncı Uyum Paketi.....	34
2.5.7.Yedinci Uyum Paketi.....	34
2.5.8.Sekizinci Uyum Paketi.....	34
2.6. Interpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı’nın Amaç ve Görevleri.....	35
2.7. S.I.R.E.N.E.....	36

3. AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE TÜRK POLİS TEŞKİLATI'NDA DEĞİŞİM

3.1 Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polis Teşkilatı'nda Değişim.....	37
3.1.1.Müdafin Katılımı.....	38
3.1.2.Yakınlarına Haber Verebilme Hakkı.....	39
3.1.3.Gözaltı ve Gözaltı Süresi.....	39
3.1.4.Yakalanan Şahıslara, Şüpheli ve Sanıklara Eşit Davranma.....	41
3.1.5.Konut Dokunulmazlığı.....	43
3.1.6.Delil Toplatma Hakkı.....	43
3.1.7.Susma Hakkı.....	43
3.2 Avrupa Birliği Uyum Raporunda Türkiye.....	43
3.3 Adalet, Özgürlük ve Güvenlik.....	44
3.3.1 Göç ve İltica.....	44
3.3.2 Türkiye Polis İşbirliği.....	45
3.3.3 Terörizmle Mücadele.....	45
3.4 Türkiye'nin Avrupa Birliği 2007-2013 Uyum Programında Kolluk Kuvvetleri.....	46
3.5 İçişleri Bakanlığı'nın Uyum Sürecinde Yapılanma İhtiyaçları.....	47
3.6 Avrupa Birliği Sürecinde Polis Birimlerinde Değişim.....	48
3.6.1.Toplum Destekli Polislik.....	48
3.6.2 Polisın Asayiş Suçları ile Mücadele Yöntemlerinde Değişiklikler.....	54
3.6.3 Avrupa Birliği Sürecinde Terörizmle Mücadele.....	60
3.7.Avrupa Birliği Sürecinde Terörle Mücadele Alanında Yapılan Yenilikler.....	63
3.7.1 İnsan Hakları Birimi.....	63
3.7.2 Nezarethane ve İfade Alma Yerleri.....	63
3.7.3 Denetleme.....	63
3.7.4 İfadelerin Kayda Alınması.....	63
3.7.5 POLNET Projesi.....	63
3.7.6 Çocuk Polisi Birimleri.....	64
3.7.7 Gözaltı İzleme Birimleri.....	64
3.8 Avrupa Birliği Sürecinde Kriminal Polis Laboratuvarları.....	67
3.8.1 Balistik İnceleme Şube Müdürlüğü.....	68
3.8.2 Belge İnceleme Şube Müdürlüğü.....	69
3.8.3 Biyolojik İnceleme Şube Müdürlüğü.....	70
3.8.4 İz İnceleme Şube Müdürlüğü.....	70
3.8.5 Kimyasal İnceleme Şube Müdürlüğü.....	71
3.8.6 Ses-Görüntü ve Data İnceleme Şube Müdürlüğü.....	71
3.9 Avrupa Birliği Sürecinde Polisın Dâhil Olduğu Twinning(Eşleştirme) Projeleri.....	73
3.9.1 İfade Alma Teknikleri ve İfade Alma Odalarının Geliştirilmesi Projesi.....	74
3.9.2 İfade Alma ve İnsan Hakları Eğitimi.....	74
3.9.3 Adli Kolluk, Savcılar, Mahkeme ve Avukatlar Arasında Dava Öncesi Aşama da İşbirliği.....	74
3.9.4 Türk Polisinin Sorumluluğunun, Verimliğinin ve Etkinliğinin Güçlendirilmesi Projesi.....	74
3.9.5 Türkiye'de İnsan Hakları Reformlarının Uygulanmasına Destek Projesi.....	75

3.9.6 Polisin Adli Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi.....	75
3.10 Kolluk Görevlilerinin İnsan Hakları ile İlgili Uygulamalarını Denetleyen Kurullar.....	75
3.10.1 Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı.....	75
3.10.2 T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu.....	75
3.10.3 İnsan Hakları İl ve İlçe Kurulları.....	76
3.10.4 İçişleri Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı İnsan Hakları ve Uluslararası Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı.....	76
3.10.5 İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı İnsan Hakları İhlallerinin İnceleme Bürosu.....	76
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	78
KAYNAKÇA.....	81

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1	Türkiye'nin Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013).....47
Tablo-2	Toplum Destekli Polis Birimi Kurulan İller.....50
Tablo-3	Toplum Destekli Polis Tarafından Gidilen Okul ve Toplantı Sayısı.....51
Tablo-4	Toplum Destekli Polis Tarafından Esnafa ve Vatandaşa Yönelik Yapılan Toplantı Sayısı.....51
Tablo-5	Toplum Destekli Polis Tarafından Resmi Kurum ve Kuruluşlar, Özel Güvenlik Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşları Ziyaretleri.....52
Tablo-6	Toplum Destekli Polis Tarafından Yapılan Bilgilendirme Toplantıları.....52
Tablo-7	Toplum Destekli Polis Tarafından Yapılan Bireysel Ziyaret Sayısı.....53
Tablo-8	2007-2008 Yılları Arası Asayiş Suçları.....56
Tablo-9	Suç Araştırma ve Soruşturma Eğitim Merkezi Tarafından 2008 Yılında Verilen Eğitimler.....58
Tablo-10	2006 Yılı Türkiye Geneli Gözaltına Alınan Şahıslara ait İstatistikî Bilgiler.....65

KISALTMALAR

AAET	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFİS	Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AKKM	Ana Komuta Kontrol Merkezi Daire Başkanlığı
APK	Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu
ASALA	Armenian Secret Army For The Liberation of Armenia (Ermenistan'ın Bağımsızlığı için Ermeni Gizli Ordusu)
BM	Birleşmiş Milletler
C-SIS	Merkezi Schengen Bilgi Sistemi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
DNA	Deoksiribo Nükleit Asit
EUROPOL	The European Police Office (Avrupa Polis Ofisi)
FIEB	Avrupa ve Akdeniz Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri ve Jandarmalar Birliği
GBT	Genel Bilgi Toplama
ICAO	Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü
IHAS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
INTERPOL	Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
MASAK	Mali Suçlar Araştırma Kurulu
MERNİS	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MUYEP	Polise Görev Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Uygulamalarına İlişkin Eğitim Projesi
N-SIS	Ulusal Schengen Bilgi Sistemi
POLNET	Polis Merkezi Bilişim Ağı
PVSK	Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
ODGP	Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası
SASEM	Suç Araştırma ve Soruşturma Eğitim Merkezi
SIRENE	Ulusal Girişte İlave Bilgi Talebi
SIS	Schengen Bilgi Sistemi
TDP	Toplum Destekli Polislik

GİRİŞ

20.Yüzyıl Dünya için büyük değişikliklere sahne olmuştur. Bu değişimler yaşamın her kıyısında hissedilmiş, siyasi yaşamda, sosyal hayatta, ekonomik alanda etkilerini göstermiştir. 20.Yüzyılda değişimlerin bu kadar etkili ve tüm dünyayı kapsamalarının nedeni teknoloji, iletişim hızında ve türlerinde yükseliş sayılabilir. Artık bütün insanlar her gelişimden, her olaydan ve her siyasi girişimden haberdar olabilmektedir. Bu gelişmelerin insanların günlük hayatını kolaylaştırması, özgürlüklerini arttırması, refah seviyelerini yükseltmesi diğer insanların ve topluluklarında dikkatini çekmekte ve yayılım daha hızlı olmaktadır. Küreselleşme diyebileceğimiz bu olgu artık kaçınılmazdır.

Küreselleşme sürecinde bir köşeye çekilip dünyadan habersiz yaşamak artık mümkün değildir. Ulaşım kolaylaşmış ve hızlanmıştır. Daha önce aylar süren kıta aşırı yolculuklar 12-15 saate inmiş, sınırlar arası mesafeler coğrafi olarak var olsa da günlük yaşamda insanlar bu sınırları zorlamaya başlamışlardır. Bu değişimler sebebi ile ulusa dayalı devletler yerine çok uluslu, çeşitli insan topluluklarından oluşan yeni birliktelikler kurulmuştur. Bu birliktelikler sadece devlet bazında değil ekonomik ve siyasi olarak ta tarihte kendini göstermeye başlamış ve göstermeye devam etmektedir. Bazen siyasi bir amaç uğruna, bazen bir din etrafında bazen de ekonomik kaygılarla birliktelikler oluşturulmaktadır.

2.Dünya Savaşı bütün dünyayı etkileyen bir savaş olmuştur. Almanya, Japonya, Fransa, ABD, SSCB, Birleşik Krallık, İtalya gibi ülkelerin savaşta taraf olmaları bütün dünyayı hem ekonomik, hem siyasal olarak etkilemiştir. Savaşın fiili olarak başlama tarihi olarak Almanya'nın Polonya'ya saldırdığı 1 Eylül 1939 kabul edilmektedir. Yaklaşık olarak altı yıl sürmüştür. Savaşın sonunda NATO ve Doğu Bloğu ülkeler olmak üzere iki kutuplu güç dengesi ortaya çıkmıştır 2.Dünya savaşının sonunda Avrupa neredeyse harabe haldedir. Kaybedende kazananda yıpranmıştır. Türkiye bile aktif ve taraf olarak savaşa katılmadığı halde derinden etkilenmiştir. Türkiye Mihver devletlerin başını çeken Almanya ve Müttefik ülkelerin arasında denge kurmaya çalışmıştır.

2.Dünya Savaşı ile ekonomik, askeri, siyasi ve sosyal olarak çok yıpranan Avrupa Ülkeleri bir an önce toparlanmak istiyordu. Savaş sadece milyonlarca asker ve sivilin ölümü ile sonuçlanmamıştı. Devletlerin ekonomisi sarsılmıştı. Amerika Birleşik

Devletleri tarafından Marshall Planı olarak bilinen ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 16 ülkeye ekonomik yardım planı oluşturuldu. Bu plan 1948-1951 yılları arasında uygulamaya geçti. İşte bu ekonomik zorluklar içinde Avrupa Ülkeleri çıkış arayışına girdiler. Fransa Dışişleri Bakanı olan Robert Schuman Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu fikrini ortaya attı. Yıkılmış ve sarsılmış olan ekonomiyi bir an önce düzene koymak, sanayileşme için gerekli hammaddeleri elde etmek gerekiyordu. Günümüzde petrol ne kadar önemli ise o yıllarda da kömür ve çelik çok önemliydi. 1951 yılında Batı Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un katılımları ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kuruldu.¹

Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, zamanla sadece ekonomik bir işbirliği olmaktan çıktı ve ortak yaşam standartları, ortak sosyal yapı, ortak sermaye, ortak para birimi, standart eğitimler ve kamu yönetimi şekline girmeye başladı. İnsanlara hem ekonomik refah seviyesini düzeltme iddiası hem de daha fazla özgürlük fikri cazip gelmişti. 1950 yılında fikir babası olan Fransa Dışişleri Bakanı Schuman'ın hayalinin çok daha ötesine geçmişti. Schengen Antlaşması ile verilen coğrafi sınırlar da serbest dolaşıma kadar özgürlük diğer üye olmayan ülkeler ve insanları için çok cazip gözüküyordu.

Türkiye, Avrupa Birliği sürecine hızlı başlamıştı. 31 Temmuz 1959'ta tam üyelik için Avrupa Ekonomik Topluluğu'na başvurdu.² 1959 yılından günümüze kadar her hükümette Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci değişikliklerle yoluna devam etti. Bu süreç bazen askeri darbelerle yavaşladı veya 1982 yılında olduğu gibi durdu. Türkiye artık 1999 Helsinki Zirvesi ve 2002 Kopenhag Zirvesi ile aday ülke olarak müzakere sürecine girdi. Malların serbest dolaşımı, işgücünün serbest dolaşımı, gıda güvenliği, enerji politikaları, adalet ve güvenlik mekanizmaları, sosyal politika ve istihdam, hukuki ve temel haklar, ulaşım, ekonomi ve para politikası, yerleşim hakkı gibi birçok başlık altında müzakereler çalışmaları başladı ve devam etmektedir.

Tezimizin ana amacı, Avrupa Birliği sürecinde adalet, özgürlük ve güvenlik başlığı altında Kolluk Kuvvetlerinin genel olarak uyum sürecini inceleyip, suçlu tespit yöntemlerine eylem ve düşünce olarak etkisini incelemektir. Türkiye'de Kolluk Kuvvetleri denince akla Polis ve Jandarma gelmektedir. Bunun yanında Sahil Güvenlik, Belediye Zabıtası, Özel Güvenlik Kuruluşları gibi birimler bulunmaktadır. Polis,

¹ Metin KARACA, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Anadolu Yay.2006, Ankara, s.5

² Karaca, a.g.e, s.116

belediye sınırları içinde genel asayiş ve koruma hizmetleri vermekte, Jandarma ise Belediye sınırları dışında kalan kırsal alanda hizmet vermektedir.

Türkiye hukuki olarak Avrupa Birliği Uyum Süreci çerçevesinde 2005 yılında uygulamaya konan CMK olarak bilinen Ceza Muhakemesi Kanunu ve TCK olarak bilinen Türk Ceza Kanunu'nda köklü değişiklikler yapmıştır. Kolluk Kuvvetleri tarafından kullanılan '*Şüpheliden Delile*' uygulamasının yol açtığı insan hakları ihlalleri, temel hak ve özgürlüklerin ihlallerini engellemek için eğitim, teknoloji, mevzuat ve personel konularında yoğun çalışmalar yapılmış ve hala devam etmektedir. Amaçlanan hedef, '*Delilden Şüpheliye Ulaşmak*' tır. Suçluluğu ispatlanan kadar herkesin masum olduğu karinesi ile hareket ederek, maddi delilleri toplamak, teknolojiden faydalanmak, temel hak ve özgürlükleri göz önüne almak, insan haklarına saygılı olmak Kolluk Kuvvetleri'nin amacı olmalıdır. Avrupa Birliği sürecinde idam cezasının kaldırılması, derneklere ve vakıflara verilen özgürlükler, azınlıklara daha fazla özgürlük, gözaltı süresinin kısaltılması, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kapatılarak yetkilerinin Ağır Ceza Mahkemelerine devredilmesi çalışmaları demokratikleşme yolunda da Türkiye için büyük adımlar olmuştur. Gözaltı sürecinden başlayarak savcılık ve mahkeme safhalarında avukat katılımının sağlanması, ifadelerin özgür irade ile alınması, alınan ifadelerin veri, ses ve görüntü kayıtlarının alınması, nezarethane ve gözaltı birimlerinin Avrupa Birliği standartlarına getirilmesi ve izlenmesi çalışmaları hala sürmektedir.

Delillerle ilgili çalışmalar kapsamında Polis ve Jandarma Kriminal birimlerinin sayısının artırılması, laboratuvar kalitesinin artırılması, Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Şube Müdürlükleri'nin modern hale getirilerek delilleri uygun ortamda toplama, muhafaza etme, fotoğraflama ve video çekimleri yapılmaya başlanmış ve yaygınlaşması için çalışmalar devam etmektedir.

Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'nin Hudut Güvenliği ile ilgili büyük çapta değişiklikler gerekmektedir. Türkiye'de güvenlik açısından hudutları Piyade Komando Birlikleri, Güneydoğu Bölgesi'nde ise Jandarma tarafından yürütülmektedir. Hudut gümrük işlemlerini ise Gümrük Müsteşarlığı yürütmektedir. Avrupa Birliği sürecinde hudut güvenliğinin özel hudut birimleri tarafından yürütülmesi çalışmaları devam etmektedir.

Toplum Destekli Polis birimleri, Avrupa Birliği sürecinde İspanya Polisi ile işbirliği içinde başlamış ve birçok ilde kurulumu tamamlanmıştır. Bu çerçeve de problem çözmeye odaklanmak amaçlı çalışmalar yapılmaya başlanmış, hizmeti alan vatandaşların güvenlik güçleri ile ilişkilerinin ve işbirliğinin geliştirilmesi, suç ve suçlulara erken müdahale için yardımcı olunması, 155 ve 156 gibi Acil Çağrı Hizmet telefonlarının amacı doğrultusunda kullanılması amaçlanmaktadır. Vatandaşlar; evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık, kapkaç, dolandırıcılık, terör olayları, uyuşturucu ve çocuk suçluluğu gibi konularda bilinçlendirme çalışmaları yürütölmektedir.

Bu çalışmada amaç kolluk kuvvetlerinin ve özellikle polis birimlerinin Avrupa Birliği sürecinde yaptığı çalışmalar hakkında bilgi sağlamak, suç ve suçlu tespit yöntemlerinde değişikleri incelemek ve değerlendirmektir. Yapılan tüm çalışmaların geneline bakıldığında, insan haklarına saygı, temel hak ve özgürlüklerin kullanımı, suçu kesinleşinceye kadar herkesin masum olduğu karinesi sadece Avrupa Birliği gerekleri değil, evrensel değerler olduğu görölecektir.

1.AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

20.yüzyılda hızlanan değişim hareketleri, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanda tüm dünyayı sarmıştır. Ülkeler ve milletler için artık değişimin dışında kalmak imkânsız hale gelmiştir. Özellikle 2.Dünya Savaşından sonra yerle bir olmuş, yıkılmış bir Avrupa portresi karşımıza çıkmaktadır. Büyük bir savaşın sonucu olarak ekonomisi, politik yapısı zayıflayan ülkeler toparlanmak istemekte, ekonomik güçlerini arttırmak, siyasi yapılarında istikrar ve toplumsal huzur için arayış içine girmişlerdi.

20.yüzyıldaki en büyük değişimlerden biride Küreselleşmedir. Sosyal ilişkilerin gelişmesi, teknolojinin ve ulaşımın ilerlemesi, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmanın çözülmesi sonucu, insanlar, milletler ve devletlerarası bağlantılar artmış, iletişim kuvvetlenmiş ve ilişkiler yoğunlaşmıştır. Artık devletler yapılarını gözden geçirmeye başlamışlardı. Küreselleşme sürecinde devletin yapısının ve görevlerinin yeniden yapılandırılması gereği ortaya çıkmıştı.

2.Dünya Savaşı ile çok yıpranan Avrupa Ülkeleri'nin yeniden imarı için Amerika Birleşik Devletleri 1947 yılında Marshall Planını tartışmaya başladı ve 1948-1951 yılları arasında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 16 ülkede ekonomik yardım paketini uygulamaya koydu.³

Avrupa Birliği'nin temelleri 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na dayanır. Fikir olarak Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın önergesidir. Burada ki en büyük amaç dönemin en büyük ve değerli hammaddeleri olan kömür ve çelikte meydana gelebilecek uyuşmazlıkları engellemektir. 1951 Paris Antlaşması ile Fransa, Batı Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un katılımları ile imzalanır. 1973 yılında Danimarka, Birleşik Krallık ve İrlanda ile birinci büyümesini, 1981'de Yunanistan'ın katılımı ile ikinci büyüme, 1986'da Portekiz ve İspanya ile üçüncü büyümesini, 1995'te Avusturya, Finlandiya ve İsveç ile dördüncü büyümesini, 2004 yılında Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın katılımı beşinci büyüme, 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın katılımı ile altıncı büyümesini gerçekleştirmiştir.

³ Enver Bozkurt, Mehmet Özcan, Arif Köktaş, *Avrupa Birliği Hukuku*, 4.Baskı, Asil yay.2008, Ankara, s.4

Avrupa Birliği'ne girmeye aday ülkeler olarak Hırvatistan, Makedonya ve Türkiye beklemektedir. Ayrıca olası aday ülke olarak Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Sırbistan ve İzlanda vardır.

AVRUPA BİRLİĞİ ÜYE ÜLKELER

AVUSTURYA	FİNLANDİYA	LATVİA
BELÇİKA	FRANSA	LİTVANYA
BULGARİSTAN	ALMANYA	LÜKSEMBURG
KIBRIS	YUNANİSTAN	MALTA
ÇEK CUMHURİYETİ	MACARİSTAN	HOLLANDA
DANİMARKA	İRLANDA	POLONYA
ESTONYA	İTALYA	PORTEKİZ
ROMANYA	SLOVAKYA	SLOVENYA
İSPANYA	İSVEÇ	İNGİLTERE

Avrupa Birliği, devletlerarası ve çokuluslu bir kuruluştur. Birlik, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği Konseyi, Liderler Zirvesi, Avrupa Adalet Divanı ve Avrupa Merkez Bankası'ndan oluşmaktadır. Avrupa Parlamentosu'nu, Avrupa Birliği vatandaşları beş yılda bir oylama yöntemi ile seçerler.

Yürütme görevini Avrupa Komisyonu gerçekleştirir. Yasa tasarılarını sunmak, bütçeyi hazırlamak ve yürütmeyi denetlemek Komisyonun görevidir.

Yasama erkini Avrupa Birliği Konseyi gerçekleştirir. Konsey, yasa ve içişlerini düzenler ve uluslararası antlaşmaları imzalar. Avrupa Parlamentosu da yasaları onaylar ve komisyonu denetler.

Yargı erkini Avrupa Adalet Divanı sağlar. Adalet Divanı temel hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlar.

Avrupa Birliği'nin en büyük özelliği devletler üstü olmasıdır. Birlik ekonomik, siyasal, insan hakları, hukuksal alanda bütünleşme çalışmalarına devam etmektedir. Birliğin en önemli temeli ise ekonomik temelidir.

19 Haziran 1990'da sınırlarda ki kontrolü kaldıran 'Schengen Antlaşması' imzalanmış ve İngiltere bu antlaşmanın dışında kalmıştır.1 Ocak 1993'te Maastricht

Antlaşması imzalanmış ve ‘Tek Pazar’ın kuruluşu tamamlanmıştır. 29 Ekim 1993’te yapılan Brüksel Zirvesi’nde Avrupa Topluluğu Avrupa Birliği’ne dönüşmüş ve böylece Avrupa’da Siyasal ve Ekonomik birlik kurulmuştur.⁴

Avrupa Birliği üç ana temel üzerinde yükselir. Bu temeller;

- Avrupa Toplulukları ve Bağlı olarak Ekonomik ve Mali Yapı,
- Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası (ODGP),
- Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği.

Bu temeller, *Avrupa Tek Senedi, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması, AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu), AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu), AAET (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) antlaşmalarına dayanmaktadır.*⁵

1.2. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE HUKUK DEVLETİ KAVRAMI

Hukuk Devleti kısaca ‘Faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan, vatandaşlarına hukuki güvenlik sağlayan devlet’ demektir.⁶

Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden Danimarka hariç tüm ülkelerin anayasasında ‘hukuk devleti’ ilkesi vurgulanmıştır.⁷

Özet olarak İspanya ve Portekiz Anayasaları’nda ‘hukuk devleti\hukukun üstünlüğü’, Avusturya Anayasası’nda ‘hukuka dayanan’, İsveç Anayasası’nda ‘Kamu yetkilerinin hukuka uygun olarak kullanılması’, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Avusturya ve Hollanda Anayasaları’nda ‘hukuk önünde eşitlik’ ilkelerine yer verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 2’ de ‘Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, **demokratik**, lâik ve **sosyal bir hukuk** Devletidir.’ Demektedir. Yine Anayasa madde 10’ da ‘... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.’Hükmü yer almıştır.⁸

⁴ Metin KARACA, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Anadolu Yay.2006,Ankara, s.6

⁵ Karaca, a.g.e, s.8

⁶ Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yay.2008,9.Baskı, Ankara, s.89

⁷ KARACA,a.g.e, s.395

⁸ T.C.Anayasası, *Resmî Gazete*,9 Kasım 1982,Kanun no:2709

1.3.AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İNSAN ONURU VE İNSAN HAKLARI KAVRAMI

Avrupa Birliği üyesi 14 ülkenin (Almanya, İtalya, Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, İrlanda, Danimarka, İsveç, Finlandiya, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve Avusturya) anayasalarında yapılan çalışmalarda, bu ülkelerin hepsinde insan haklarına güvence altına alan hükümler vardır.

Federal Almanya Anayasası'nda 'insan onurunun dokunulmazlığı', Portekiz Anayasası'nda 'insan kişisinin onuru', İsveç Anayasası madde 2'de 'bireyin özgürlük ve onuruna', Finlandiya Anayasası'nda 'bireyin özgürlük ve haklarının', Yunanistan Anayasası'nda ' insanın değerinin saygı görmesi ve korunması devletin asli yükümlülükleri' demektedir. İspanya Anayasası 'İspanya, hukuk düzeninin en üstün değerleri olarak özgürlük, adalet, eşitlik ve siyasi çoğulculuğu savunan sosyal ve demokratik bir hukuk devletidir. Hükümleri yer almıştır.⁹

Avrupa Birliğine aday ülke olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ise;

Madde 2'de '...insan haklarına saygılı...'

Madde 5'te '...kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 10'da 'Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.' demektedir.

1.4.AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ADALET, ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK

Avrupa Birliği politikalarının amaçlarından biri de birliği, adaletli, özgür ve güvenli bir alan olarak sürdürmek ve geliştirmektir.

Birlik ülkeleri arasında bu konularla ilgili başlıklar şöyle sıralanabilir;

- Sınır kontrolü,
- Vizeler,
- Dış göç,
- İltica,

⁹ Karaca,a.g.e, s.393

- Polis işbirliği,
- Örgütlü suçlar ve terörizmle mücadele,
- Uyuşturucu konusunda işbirliği,
- Gümrük işbirliği,
- Cezai ve hukuki konularda işbirliği.

Üye ülkeler her şeyden önce adalet, özgürlük ve güvenlik konularında kanun uygulayıcılarında standardı sağlama ve iyi bir idari yapı kurma çalışmalarıdır. Bu konuda yapılan en önemli çalışmalardan biri de AB ülkeleri arasında iç sınır kontrolünü kaldıran Schengen Müktesebatı'dır.¹⁰ İngiltere hariç diğer ülkeler serbest dolaşımı kabul etmişlerdir. Bu özgürlük çalışmalarında ise AB ülkelerinin ana kollarından olan Almanya ve Fransa gibi ülkelerin kamuoyunda serbest dolaşım ile ilgili tereddütler oluşmuştur. Özellikle Romanya ve Polonya gibi ülkelerdeki yüksek işsizlik oranı bu ülkelere ucuz işgücünü Almanya, Fransa, Avusturya gibi ülkelere akacak ve kendi vatandaşlarında işsizlik kaygısı gibi fikirler ortaya atılmıştır. Aynı süreçte güçlü bir aday ülke olan Türkiye'nin büyük nüfusu da bu konu da kaygıya sebep olmakta, 'imtiyazlı ortaklık' gibi özel bir kavram Türkiye için dile getirilmektedir. Bu kavramı özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ve Almanya Başbakanı Angela Merkel dile getirmektedirler.¹¹ Avrupa Birliği özgürlükleri geliştirmede çalışmalar yaparken, genişleme sürecinde yeni kaygılar taşımaya başlamıştır.

Soğuk Savaş döneminde 'yüksek politika' olarak tabir edilen askeri\güvenlik ilişkilerine ağırlık veren Batılı devletler, ekonomik, kültürel, etnik meseleleri ikinci plana atmıştı. Bilhassa, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi kavramlar güvenlik konularına kıyasla pek rağbet edilmeyen değerlerdi. Ancak soğuk savaşın sona ermesi ile değerler sarkacının güvenlikten özgürlüğe kaydığı bir paradigma değişikliği yaşandı. ABD ve AB Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra, özgürlük, demokrasi ve insan hakları kavramlarını dış

¹⁰ Karaca,a.g.e, s.325

¹¹ Zeynel Lüle,İmtiyazlı Ortaklık Önercekler,Hürriyet Gaz.,06 Kasım 2009

politikada ön plana çıkarmaya başladılar. Zira Batı için Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra 'tehdit' ortadan kalkmıştı.¹²

Berlin Duvarı'nın yıkılması artık gündemi ve öncelikleri değiştirmişti. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte artık insan hakları, temel hak ve özgürlükler, adalet, kanun önünde eşitlik, özel hayatın gizliliğinin korunması, haberleşme hürriyetleri Avrupa'nın ve Dünya'nın gündemini işgal etmeye başladı.

---

¹² Mehmet Özcan, *Güvenlik-Özgürlük Sarkacında AB-ABD ve Türkiye İlişkileri*, USAK AB Arş. Mrk, 03.04.2009

2.TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİ ve HUKUKSAL TEMELİ

2.1. TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİ VE HUKUKSAL TEMELİ

Türkiye 31 Temmuz 1959’da tam üyelik için Avrupa Ekonomik Topluluğu’na (AET) başvurdu.11 Eylül 1959’da AET Bakanlar Konseyi, Türkiye’nin ve Yunanistan’ın üyelik başvurularını kabul etti.

12 Eylül 1963 tarihinde Türkiye ve AET arasında Ankara antlaşması imzalandı. Bu antlaşma Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin hukuki temelini oluşturmaktadır. Burada asıl amaç gümrük birliğinin tamamlanmasıydı. Sürecin üç aşamada tamamlanmasına karar verildi.

Bu süreçler;

- Hazırlık Dönemi,
- Geçiş Dönemi,
- Son Dönem olarak sıralanır.

Bu antlaşma 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girdi. Antlaşmanın birinci maddesinde, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık kurulduğundan bahsedilir. Antlaşmanın ikinci maddesinde ise;

Türk ekonomisinin hızlandırılmış kalkınması, çalışma şartlarının ve yaşam şartlarının yükseltilmesine atıf yapılır.

22 Ocak 1982’de Avrupa Toplulukları, Türkiye ile ilişkilerini dondurdu.

10-11 Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesi’nde, ülkemizin aday ülke statüsü tescil edilmiştir. Aday ülke statüsünün tescilinden sonra AB’ye ‘uyum süreci’ başlamıştır. AB Komisyonu’nca hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi, 4 Aralık 2000’de AB Bakanlar Konseyi’nce kabul edilmiştir.

Kopenhag Siyasi Kriterleri: Kopenhag Kriterleri Türkiye’nin Uyum paketi çerçevesinde Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı’nın geliştirilmesi, İstinaf Mahkemelerinin kurulması, sivil toplumu geliştirmek ve Ombudsman biriminin kurulmasını desteklemek ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin gelişimini sağlamak amaçlar. AB bu amaçla Türkiye’ye mali destek sağlamıştır.¹³

---

¹³ Karaca, a.g.e, s.119

Kopenhag Kriterleri; Türkiye’de demokrasinin gelişmesini, hukukun üstünlüğünün sağlanması, azınlık haklarının korunması, insan haklarının korunması ve gelişmesini istemektedir. Türkiye’nin önünde duran en önemli başlıklar ekonomi ile birlikte bunlardır.

Türkiye hala demokrasisini sivilleştirme yolunda, yargı bağımsızlığının sağlama, adalet mekanizmalarını hızlandırma, kolluk kuvvetlerinin eğitimi, insan hakları ihlallerinin bağımsız mekanizmalarca denetimini sağlama yolunda çalışmalarını sürdürmektedir.

Adalet ve İçişleri: Adalet ve İçişleri’nde uyum çerçevesinde Türkiye’yi birçok yenilik beklemektedir. Özellikle sınır güvenliğinin sağlanması, göç ve iltica başlıklarında AB’nin birçok müzakere başlığı bulunmaktadır. Adaletin sağlanması ve adalet mekanizmasının hızlanması, Jandarma’nın kapasitesinin artırılması, şartlı salıverme sisteminin geliştirilmesi, mahkûmiyetlerin sanık ya da şüphelinin itiraflarından ziyade maddi delillere dayanması ve ilgili kolluk personelinin profesyonelleştirilmesini sayabiliriz.

2.2.AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE KOLLUK KUVVETLERİ

Avrupa Birliği sürecinde belki de kendisini en çok yenilemesi gereken birimlerin başında Kolluk Kuvvetleri gelir. Kolluk kuvvetleri devletin kanun uygulayıcı kollarıdır. Adalet mekanizması ile uyum içinde çalışıp, en kısa sürede kanuni ihlal edenlerin tespiti, yakalanması, muhafazası ve adli mercilere sevki kolluk kuvvetlerince yapılır. Kısa tanımı ile kolluk; *kamu makamları(otoriteleri) tarafından, kamu düzenini sağlamak amacıyla, kamu özgürlüklerine getirilen sınırlandırmalardır.*¹⁴

Toplumda huzuru ve güveni sağlama asıl olarak genel kolluğun görevidir. Genel Kolluk; polis ve Jandarma, özel kolluk olarak ta belediye zabıtası, Sahil Güvenlik Teşkilatı, Limanlar zabıtası, Gümrük Muhafaza Personeli, Orman muhafaza personeli ve özel güvenlik personeli olarak sayabiliriz.¹⁵

¹⁴ Tayfun Akgüner, *Kolluk Kavramına Genel Bir Bakış*, Polis Dergisi, Sayı:36,Ankara,2003,s.195

¹⁵ Ali Şafak, *Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı*, Temel Yay. İstanbul,1994,s.9

Polis ve Jandarma iç güvenlik teşkilatlarıdır. Kanunlarımıza göre belediye sınırları içerisinde Polis, belediye sınırları dışında da Jandarma iç güvenliği sağlamaktadır. Polis, Türkiye de idari olarak Mülki idare kuruluşlarına, adli sorumluluk olarak cumhuriyet savcılığı ile koordineli çalışmaktadır. Polis hükümetin bir üyesi olan İçişleri Bakanı'na bağlıdır. Jandarma Kuvvetleri de mülki idareye bağlıdır. Ama burada Polis ile aralarında fark vardır. Jandarma Askeri otoritenin de denetimine tabidir. Polis gibi adli olaylara belediyen sınırları dışında müdahale eder ve adli makamlara sevkini sağlar ama idari denetim olarak Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlıdır.

Türkiye'de Polisin görevlerini ve görev alanını belirleyen Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu 1934 yılında çıkarılmıştır. Kanunun birinci maddesi Polisi şöyle tanımlar;

*Polis, asayiş, amme, şahıs tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder. Yardım isteyenlere yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve Nizamnamelerin kendine verdiği vazifeleri yapar.*¹⁶

Şeklinde tarif etmektedir. Yine bahse konu kanunun ikinci maddesinde polisin genel emniyetle ilgili görevlerini ikiye ayırır. Buna göre polis, kanunlara, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce engellemek ve ikinci olarak işlenmiş olan suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu çerçevesinde kanun hükümlerini yerine getirmekle görevlidir. Jandarma'nın yetkileri de aynı çerçevede değerlendirilir.

Polis'in Askeri ordulardan şöyle bir farkı vardır. Polis, bir ülkenin içinde güç kullanma yetkisine sahiptir. Buna 'dâhili güç kullanımı' denir.¹⁷

2.3.POLİS VE JANDARMA'NIN YETKİLERİ

Kolluk hukuku 19.y.y'da ortaya çıkmaya başlamıştır. Kolluk kuvvetlerinin görev ve yetkilerini kanunla düzenlenmesi 20.y.y başlarında olur.¹⁸

¹⁶ Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu,1934,m.1

¹⁷ H.İbrahim Kavgacı, *Demokratik Polislik Temel Yaklaşımlar*, Maset Mat. İzmir,1997,s.13

¹⁸ Thomas Würtenberger, *Kolluk Hukuku*, Tercüme, Feridun Yenisey, Emn. Gen. Müd. Yay. Ankara,2008,s.7

Polis ve Jandarma'nın görevleri aslında kısaca ikiye ayrılır. Bu ayrımı 'suç öncesi kolluk' ve 'suç sonrası kolluk' olarak yapabiliriz.¹⁹

Suç öncesi kolluk görevlilerinin görevi suçun oluşunu engel olabilmektir. Burada amaç suçun meydana gelmesini engelleme, suçtan caydırıcılık, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin takibi, trafik görevleri, devriye görevleri olarak sayabiliriz.²⁰

Polis ve Jandarma'nın önleyici türden yetki ve görevlerinden bazıları şunlardır;

- Yakalama ve gözaltına alma yetkisi(PVSK m.13),
- Karakola davette bulunma yetkisi(PVSK m.15),
- İstihbari bilgi toplama(PVSK ek m.7),

Polis ve Jandarma'nın koruyucu türden görev ve yetkileri ise şöyle sıralanabilir;

- Parmak izi almak ve fotoğrafla tespit yetkisi,
- Muhafaza altına alma yetkisi,
- İfade alma yetkisi,
- Müdahale etme ve koruma tedbiri alma,

Olarak örnek gösterebiliriz.

Hem Koruyucu Hem de Önleyici Türden Yetkiler;

- Mesken ve işyerine girme,
- Üniversite, Yüksekokul binalarına girme,
- Zor ve silaha başvurma yetkisi olarak örnek gösterebiliriz.²¹

Kısaca genel zabıta dediğimiz polis ve Jandarma Kuvvetleri, suça elkoyma, suçu önleme, şüpheli, sanık, tanık ve suç delillerini muhafaza etme, yetkili makamlara teslim etmekle görevlidir.

Polis ve Jandarma'nın bu yetkilerini devamlı görev arz edecek şekilde kullanırlar. Nasıl ki sağlık hizmetlerini devamlılık arz eder güvenlik hizmetleri de haftanın yedi günü 24 saat boyunca devam eder.

¹⁹ Şafak, a.g.e, s.10

²⁰ PVSK, ek madde 9

²¹ Şafak, a.g.e, s.12,13

Kolluk Hukuku, demokratik toplumlar için çok önemlidir. Devletin en temel görevleri arasında iç güvenliği ve asayişini sağlamak gelir. Devlet kendi vatandaşının güvenliğini sağlamalıdır. Kolluk yetkileri anayasaya dayanmalıdır ve ölçülülük esas olmalıdır.²²

Alman Hukukçu Würtenberger polisin yetkilerini standart yetkiler ve yeni yetkiler olarak ikiye ayırmaktadır.

Standart yetkiler:

- *Kimlik sorma ve kimlik tespit etmesi,*
- *Toplum açısından tehlike arz eden kişilerin polis merkezine davet edilmesi,*
- *Muhafaza altına alma,*
- *Kişilerin üzerinde arama yapma,*
- *Eşyanın ve araçların aranması,*
- *Konuta girme ve arama,*
- *Tehlike oluşturan eşyaya elkoyma,*
- *Parmak izi alma ve fotoğraf çekme.*

Yeni Yetkiler:

- *Kamusal alanda aleni konuşmaları dinleme,*
- *Kamera ile futbol maçları ve diğer sportif faaliyetleri gözetleme,*
- *Toplantıların kamera ile kayda alınması,*
- *Evin içini teknik cihazlarla dinleme,*
- *Verileri karşılaştırma.*

Olarak sıralamaktadır.²³ Genel olarak bakıldığında kolluk yetkilerinin çok benzediği görülecektir.

Kolluk yetkilerinin en önemli unsurlarından birisi ölçülülüktür. Polis olsun Jandarma olsun her iki kolluk birimi de anayasaya dayanarak yasaların verdiği bu yetkileri kullanırken ölçülü olmalı ve yasanın verdiği yetki oranında sınırlandırmalara

---

²² Würtenberger, a.g.e, s.9

²³ Würtenberger,a.g.e,s.20

gitmelidir. Avrupa Birliği sürecinin belki de en büyük katkısı bu orantının sağlanması olacaktır. Polis bir toplumsal olaya müdahale ederken sadece kendi yetkisini değil, o toplantıya katılan insanların ‘toplantı ve yürüyüş hakkı’ olduğunu unutmamalıdır. Polisin 1 Mayıs gösterilerinde İstanbul’da kafeteryada oturan sade vatandaşa yaptığı copla müdahalenin ve hastanelerin bulunduğu bölgede yoğun gaz kullanmasının ne kanuni ne de meslek etiği açısından açıklaması vardır.

Ölçülülük, kişinin haklarına ne kadar saldırı olursa, devlet o kadar müdahil olmalı, saldırı ile müdahale arasında orantı bulunmalıdır. Hukuk Devleti’nin gereği *Polisin ne yapıp yapmayacağıının açık ve net olarak belirlenmesidir.*²⁴

2.4.AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINDA POLİS

Türkiye’nin Avrupa Birliği Müktesebatı Uyum Programı’nda Polis ve Jandarma ile ilgili kısımlar Adalet, Özgürlük ve Güvenlik başlığı altında yer almaktadır. 2007-2013 yılları arasında tüm kolluk kuvvetleri birimlerinin adli ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi ile bunların statü ve işleyişlerinin, kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesi dâhil olmak üzere AB standartlarına uyumlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Avrupa Birliği’nde polis ile ilgili işbirliği çalışmalarına bakmak gerekir. Almanya ve İngiltere gelişmekte olan terörizmle sorunuyla daha etkili mücadele için Roma Antlaşması çerçevesinde Trevi Grubu kurulmuştur. Grup ilk toplantısını 1976 yılında Lüksemburg’da yaptı. Grup Adalet ve İçişleri Bakanları ile seçilmiş görevliler ve polislerden oluşuyordu. Grubun oluşmasında 1972 yılında Münih Olimpiyat Oyunları’nda ki terörist saldırılar,1960’ların sonunda olan uçak kaçırma ve rehin alma olayları sonunda Grubun kurulma gereği duyulmuştur. Trevi grubunun faaliyetleri arasında, terörizm, polis eğitimi, adli tıp, kamu düzeni, genel polislik konularında bilgi değişimi, futbol holiganizmi, uyuşturucu trafiği ve uluslar arası organize suç örgütleri sayılabilir.²⁵

²⁴ Würtenberger,a.g.e, s.9

²⁵ Bozkurt, Özcan, Köktaş, a.g.e, s.327

2.4.1.SCHENGEN SÖZLEŞMESİ:

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında kuruluş amaçlarından olan malların ve sermayenin serbest dolaşımı ve sınırlarda ki kontrolün kaldırılması gecikince üye devletlerden, Fransa, Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg 14 Haziran 1985'te Schengen Antlaşmasını imzaladılar. Bu antlaşma 26 Mart 1995'ten itibaren yürürlüğe girdi.

Schengen Antlaşması şu konuları kapsamaktadır;

- İç havaalanları dâhil olmak üzere, dâhili sınır denetimlerinin kaldırılması,
  - Kısa süreli vize politikaları ve uzun dönem ziyaretler için transit vize,
  - Dış sınırlarda giriş ve denetimler,
  - Üçüncü ülke vatandaşlarının dolaşımı ve ikameti,
  - Sığınma başvuru yöntemi,
  - Polis işbirliği,
  - Cezai konularda adli işbirliği,
  - Uyuşturucu trafiği ile mücadele faaliyetleri,
  - Suçluların iadesi konusunda etkin işbirliği,
  - Schengen Bilgi Sisteminin(SIS) kurulması(sahte para,çalıntı araçlar,istenmeyen ve suç işlemiş kişilerle ilgili çok uluslu veri tabanı),
  - Ateşli silahlar ve mühimmat mevzuatının uyumlaştırılması,
  - Malların dolaşımı,
  - Kişisel bilgilerin korunması,
- Olarak sayılabilir.²⁶

Schengen Bölgesi aşamalı olarak büyümüştür.1990'da İtalya,1991'de İspanya ve Portekiz,1992'de Yunanistan,1995'te Avusturya ve 1996'da Danimarka, Finlandiya ve İsveç bölgeye dâhil olmuşlardır. Mart 2008 itibari ile 9 üye ülke daha bölgeye dâhil oldular. Bu ülkelerde Estonya, Malta, Polonya, Litvanya, Letonya, Slovenya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'dır.

---

²⁶ Bozkurt, Özcan, Köktaş, a.g.e, s.328-329

2.4.2.AVRUPA POLİS OFİSİ (EUROPOL)

Europol, Trevi grubunun çalışmaları neticesinde, uyuşturucu trafiği, uluslar arası organize suçlar ve terörizmle daha etkili mücadele için tavsiye edilmişti. Europol Sözleşmesi 18 Temmuz 1995'te kabul edildi. Bu sözleşme bütün üye devletler tarafından onaylanarak 1 Ekim 1998'te yürürlüğe girdi. İçişleri ve Adalet Bakanları Konseyi'nin 27 Mart 2000 tarihli kararı ile Europol Yönetimine AB ülkeleri dışında ki ülke ve kurumlarla antlaşma müzakerelerine girme yetkisi tanınmış, bu çerçevede 26-27 Nisan 2000 tarihinde Europol tarafından seminer düzenlenmiş ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 23 ülke ve 3 uluslar arası örgüt davet edilmiştir. İlerleyen dönemde üyelik ile ilgili süreç başlamıştır.

Europol'ün amaçları şunlardı;

- Terörizmle mücadele ve önleme,
  - Yasadışı uyuşturucu ticareti,
  - İnsan ticareti,
  - Gizli göç şebekeleri,
  - Yasadışı radyoaktif ve nükleer madde ticareti,
  - Yasadışı araç ticareti,
  - Euro taklitçiliği ile mücadele,
  - Uluslar arası suç faaliyetleri ile ilgili kara para aklama,
- Olarak sayılır.²⁷

2.4.3.AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRKİYE VE EUROPOL

Europol'un Türkiye faaliyetleri Emniyet Genel Müdürlüğü'nde kuruluşu bulunan İnterpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Yani Türk Kolluk Kuvvetlerinin AB uyumla ilgili çalışmalarını, bilgi, belge ve doküman takiplerini burası takip etmektedir. 2003 yılında İnterpol Daire Başkanlığı bünyesinde Europol Şube Müdürlüğü kurulmuş,2004 yılında İnterpol Daire Başkanlığı'nın Europol ile işbirliğini tesis etmek üzere Türkiye Milli Bürosu olarak belirlenmiştir. Bu çalışmalar neticesinde Türkiye ve Avrupa Birliği Polis teşkilatları arasındaki işbirliğini

---

²⁷ Bozkurt, Özcan, Köktaş, a.g.e, s.330-331

tesis kapsamında, İnterpol Daire Başkanlığı'nın ismi İnterpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı olarak değiştirilmiştir.²⁸

2008 yılında Cenevre Sözleşmesi uyarınca İnterpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı, Para Sahteciliği ile Mücadele Merkez Ofisi olarak belirlendi.

2.5.AVRUPA BİRLİĞİ UYUM PAKETLERİ VE KOLLUK KUVVETLERİ

2.5.1.BİRİNCİ UYUM PAKETİ:

Birinci uyum paketi 19 Şubat 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu uyum paketinde ifade özgürlüğünün genişletilmesi, tutuklu ve hükümlülerin haklarının korunması, Terörle Mücadele Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılaması Hakkında Kanun, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda değişiklikler içermektedir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin varlığı, yargı bağımsızlığına aykırı olarak addedilmekteydi. Bu özel mahkeme görevlerini Ağır Ceza Mahkemelerine devredilerek faaliyetlerine son verdi.

Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılan değişiklik ile düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar hafifletilmiştir.

Gözaltı süreleri ile ilgili, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin 7 güne kadar uzatılabileceği hükmü kaldırılmıştır. Süre 7 günden 4 güne indirilmiştir. Azami süre olan 10 gün ise 7 güne indirilmiştir. Ayrıca Olağanüstü Hal Bölgesinde gözaltına alınma ile ilgili 'hâkim kararı' hükmü getirilmiştir.

Tutuklamadan ve süre uzatımlarına ilişkin her karardan, tutuklunun bir yakınına haber verme hükme bağlanmıştır.

2.5.2.İKİNCİ UYUM PAKETİ:

İkinci Uyum Paketi 9 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe girdi. Basın Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Dernekler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Devlet Memurları Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile İl İdaresi Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. İlgili Kanunlarda yapılan değişiklikler ile

²⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü verileri

özgürlükler arttırılmıştır. İkinci Uyum Paketi'nde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları doğrultusunda değişikliklere gidilmiştir. Ayrıca verilen zararlarla ilgili tazminat ve Devletçe ödenen tazminatlarla ilgili, sorumlu personelden rücu kuralı getirilmiştir.

Jandarma Teşkilat, Görevleri ve Yetkileri Kanununun 9.maddesi ile İl İdaresi Kanununun 29.maddesinde yer alan, Jandarma subaylarının Valiliklere ve kaymakamlıklara geçici olarak vekâlet etmesi hakkında ki hüküm yürürlükten kaldırılmıştır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin görev alanına giren konularla ilgili yakalanan veya tutuklanan kişilerin müdafii ile yalnız görüşmesini sağlamak ve savunmasını güçlendirmek hükmü konulmuştur.

2.5.3.ÜÇÜNCÜ UYUM PAKETİ:

Üçüncü Uyum Paketi 9 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler ile ölüm cezası kaldırılmış, ifade ve dernek kurma özgürlükleri genişletilmiş, gayrimüslim cemaatler ile ilgili vakıfların taşınmazları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye'de 1984 yılından itibaren idam cezası fiilen uygulanmamıştır. Üçüncü uyum paketinde AİHS 6.Protokolüne uygun olarak idam cezası kaldırılmıştır.

Göçmen kaçakçılığı ile hükümler getirilmiştir. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nda yapılan değişiklik ile kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve kadın-erkek eşitliğine ilişkin son düzenlemeler ile uyumluluk sağlanmıştır. Umuma mahsus yerlerde çalışma yaşı 21'den 18'e düşürülmüştür.

2.5.4.DÖRDÜNCÜ UYUM PAKETİ

Dördüncü uyum paketi 11 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girdi. Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması hakkında kanun, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Hakkında Kanun, Dilekçe Hakkı Kanunu gibi kanunlarda değişiklikler yapılmıştır. Dernek kurma özgürlüğü genişletilmiş, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi amaçlanmış, tutuklu ve hükümlülerin haklarının korunması amaçlanmıştır.

Kolluk Kuvvetleri açısından yapılan en önemli değişikliklerden biride işkence ve kötü muamele ile ilgilidir. İşkence ve Kötü Muamele suçlarında verilen cezaların para cezasına veya tedbirlerden herhangi birine çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği benimsenmiş ve caydırıcı olması amaçlanmıştır.

İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Kanununda yapılan değişiklik ile insan hakları ihlali ile ilgili başvurularda azami cevap süresi ‘ 3 aydan ‘ , ‘ 60 güne ‘ indirildi.

2.5.5.BEŞİNCİ UYUM PAKETİ:

Beşinci Uyum Paketi 4 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe girdi. Yargılamanın iadesi ve dernek kurma özgürlüğü ile ilgili düzenlemeler yapıldı.

2.5.6.ALTINCI UYUM PAKETİ:

19 Temmuz 2003 tarihinde altıncı uyum paketi yürürlüğe girmiştir. Türk vatandaşlarınca günlük yaşamda kullanılan dil ve lehçelerin özel radyo ve televizyonlarca da yapılması yasal güvenceye bağlanmıştır. Düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi kapsamında Terörle Mücadele Kanunu’nun 8.maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Namus için çocuk öldürme suçunun failine verilen cezalar ağırlaştırılmıştır. ‘Töre’ cinayetlerinde fiilin cezasında indirim yapılması hükmü kaldırılmıştır.

2.5.7.YEDİNCİ UYUM PAKETİ:

Yedinci Uyum Paketi 7 Ağustos 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İşkence ve kötü muamele fiillerinin acil işlerden sayılacağı ve öncelikli ele alınacağı hükme bağlandı. Sivillerin askeri mahkemeler önünde yargılanmasının önüne geçildi.18 yaşını bitirmemiş herkesin çocuk sayılması hükmü kabul edilmiş oldu.

2.5.8.SEKİZİNCİ UYUM PAKETİ:

Sekizinci uyum paketi 14 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girdi. Ölüm cezası savaş dâhil her koşulda kaldırıldı.

2.6.INTERPOL-EUROPOL-SIRENE DAİRE BAŞKANLIĞI'NIN AMAÇ VE GÖREVLERİ

Interpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı'nın temel görevleri şunlardır;

- Türk İnterpol Milli Merkez Bürosu olarak Uluslar arası Kriminal Polis Teşkilatı-İnterpol ve bu teşkilata üye ülkelere ile ilişkileri yürütmek ve polis işbirliğini sağlamak,
- Türkiye Milli Bürosu olarak, Türkiye ile Avrupa Birliği Polis Teşkilatı Europol arasında işbirliğini sağlamak,
- Para Sahteciliği ile Mücadele Milli Merkez Ofisi olarak bu görevi yürütmek,
- Schengen Bilgi Sistemi'ndeki gelişmeler ile S.I.R.E.N.E Bürolarındaki (Supplementary Information Request at the National Entry-Ulusal Girişte İlave Bilgi Talebi) mevzuat, yapısal ve işlevsel değişiklikleri araştırmak ve takip etmek,
- Uluslar arası polis kuruluşlarında Türk kolluk kuvvetlerini temsil etmek,
- Uluslar arası seviyedeki suçların önlenmesi, suçluların izlenmesi, yakalanması ve iadesi işlemlerini yürütmek,
- Uluslar arası suç ve suçlulara karşı tüm üye ülkelerin polis teşkilatlarınca verilen mücadelenin bütünleşmesi kapsamında işbirliğini tesis etmek,
- Adli makamlarca verilen gıyabi tevkif, yakalama-tutuklama müzakerelerine istinaden aranmakta iken yurtdışına kaçan sanık, şüpheli ve hükümlüleri takip etmek, üye ülkeler ile işbirliği çerçevesinde yakalanmasını sağlamak ve yurda iadelerini temin etmek,
- Uluslar arası istinabe taleplerinin yurt içinde ve yurt dışında takibini yapmak (Temin edilemeyenlerin ifade işlemleri),
- Ülkemizde suç işleyen yabancılar hakkında ilgili adli ve idari makamların taleplerini yerine getirmek,
- Europol ile stratejik ve teknik seviye de işbirliğini yürütmek, gelişmeleri ve yenilikleri yakından takip etmek,
- Schengen Bilgi Sistemi ve S.I.R.E.N.E Bürolarına ilişkin mevzuat ile yapısal ve işlevsel değişiklikleri araştırmak ve takip etmek,
- Interpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı, ulusal mevzuatın tanıdığı yetki ve sorumluluk kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde ki Daire

Başkanlıkları,81 il Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt dışında görevli Türk irtibat görevlileri, ülkemizde görevli yabancı irtibat görevlileri, Cumhuriyet Savcılıkları ve mahkemelerle olan irtibat ve işbirliğini yürütür.

Daire Başkanlığı'nın görevlerine bakıldığında Avrupa Birliği sürecine Polisin hızla hazırlanma çabası içinde olduğu görülebilir. Artık küreselleşen dünyada suçlarda küresel hale gelmiştir. Bugün özellikle internet ortamında tüm dünyaya erişmek çok kolaydır. Siber suçların önlenmesi, internet ortamında ki parasal suçların önlenmesi, uluslar arası terörizm, uluslar arası organize suçların engellenmesi için ülkelerin işbirliği zorunlu hale gelmiştir. Çünkü Fransa'dan internet ortamında çocuk pornosu ile ilgili suç işleyen birisine, Türkiye'den de sanal ortamda para yatırılabilen veya veri gönderilebilmektedir. Polis Teşkilatlarının bu işbirliğinden uzak durması mümkün değildir.

2.7. S.I.R.E.N.E

Schengen Sözleşmesi kapsamında öngörülen polis işbirliğinin sağlanması, Schengen Bilgi Sistemi'nin (SIS) ülkemizde ki ilgili birimlerimiz nezdinde kullanımı ve bilgi paylaşımı SIRENE Ofisi sayesinde sağlanmaktadır. SIS'e şu an ülkemiz üye ülke olmadığı için dâhil değildir. Ama Ofis'le gelişmeler takip edilmektedir.

Schengen işbirliği, kişileri ve mallarını korumayı hedefleyen bir sistem olup, AB iç sınırlarının ortadan kaldırılması neticesinde üye ülke kolluk, gümrük ve dış sınır kontrol birimleri arasındaki işbirliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Serbest dolaşım bölgesinde suçla mücadele, aranan ve kayıp şahıslar ve malların ülke sınırları içerisinde aranması sağlayan SIRENE ve SIS bürolarıdır. Türkiye Schengen Üyesi ülke olmadığı için gelişmeleri takip etmektedir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRK POLİS TEŞKİLATI'NDA DEĞİŞİM

3.1 AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİK SÜRECİNDE TÜRK POLİS TEŞKİLATI'NDA DEĞİŞİM

AB sürecinde Türkiye'nin ilerleme kaydetmesi gereken en önemli konuların başında insan hakları, demokrasi, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, ifade özgürlüğünün sağlanması, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması gelmektedir. Bu çerçevede uygulayıcı konumda ki kolluk görevlileri değişimin en büyük parçalarından olacaktır. Avrupa Birliği özellikle iç güvenlik kurumlarının hesap verebilirlik anlayışı içinde çalışması gerektiği üzerinde durmaktadır.²⁹

Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yapılan başvuruların büyük bir kısmı Türk Polis Teşkilatı uygulamalarına yöneliktir. Türkiye aleyhine en çok dava 2001 yılında açılmıştır.2001 yılında 1059 başvuru yapılmış ve bu başvurulardan 298 adedi Türkiye aleyhine sonuçlanmıştır.³⁰

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurularda en çok ihlal edilen konular şöyle sıralanabilir;

- İşkence ve kötü muamele yasağı,
- Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı,
- Yaşam hakkı,
- İfade özgürlüğü,
- Adil yargılanma hakkı,
- Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü,
- Orantısız güç kullanımı,
- Düşünce vicdan ve din özgürlüğü,
- Yasak sorgu yöntemlerine başvurma olarak sayılabilir.³¹

AB sürecinde Polis ve Jandarma Kuvvetleri AİHM verdiği kararlardan sonuç çıkarmak zorundadır. En çok eleştirilen ve temel hakların kullanımına, insan haklarına, işkence ve kötü muameleye sebep olan sorunlar ortaya çıkarılmalı ve teorik ve pratik olarak AB uyumlu çalışmalara gidilmelidir. AB ile ilişkilerde özellikle hazırlık

²⁹ <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=35104&1=1> Erişim 02-06-2007

³⁰ Arif Kıvrak, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polis Teşkilatının Yönetim, Eğitim ve Politikalarının Avrupa Polis Teşkilatları ile Karşılaştırılması*, Ankara Üniv. Doktora Tezi,2008,s,65

³¹ Kıvrak, a.g.e, s.66

soruşturmalarındaki hatalar ve hak ihlalleri, personelden kaynaklanan sorunların ve neticelerin önüne geçmek için öncelikle bu süreçte yapılan kanuni düzenlemeler uygulamaya konulmalı, eğitimler düzenlenmeli ve personel profesyonel hale gelmelidir.

Avrupa Birliği, ekonomik bir birlikten özgürlüğü serbest bölgesinde yaygınlaştıran, serbest para ve sermaye dolaşımını sağlayan, çalışanlarına ve vatandaşlarına daha fazla özgürlük ve huzur sağlayan birlik olmaya çalışmaktadır. Bu özgürlük isteği, Türkiye’de 12 Eylül 1980 tarihinde meydana gelen Askeri darbe ile ilişkilerin AB’nin dondurması ile sonuçlanmıştır.³²

Hazırlık soruşturmasında Kolluk Kuvvetlerinin çalışmalarına AB’nin etkilerini maddeler halinde inceleyerek;

3.1.1.Müdafinin Katılımı: Avrupa Birliği uyum sürecinde 1929 tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu değişmiş, 2004 tarihinde Ceza Muhakemesi Kanunu olarak yaslaşmıştır. İlgili kanun ifade alma ve sorguda yasak usullerden bahseder. İfadenin, şüpheli ve sanığın özgür iradesine dayanması gerektiğini hükmeder. Bu özgür iradeyi engelleyici nitelikte kötü davranmayı, işkenceyi, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir yani zor kullanmayı ve tehdit etmeyi, bedensel ve ruhsal müdahaleyi kabul etmez. Özellikle kolluk kuvvetlerinin ve soruşturma makamlarının kanuna aykırı vaatlerini, yasak usullerle elde edilen delilleri rıza dahi olsa delil olarak değerlendirmez. Burada ki en önemli husus CMK madde 148’in dördüncü bendinde hükmedilen müdafinin hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme bağlanmaz maddesidir.

Kolluk Kuvvetleri artık sadece şüpheli ve sanığın beyanı veya rızası ile hareket edemeyecektir. İşte burada kolluğa çok görev düşmektedir. Kolluk insan haklarını, temel hak ve hürriyetleri ihlal etmeden, kanun çerçevesinde maddi delil aramak zorundadır. Kolluk kendini bu konu da geliştirmeli ve suça ve suçluya failden değil, delilden ulaşmalıdır. Bunun için modern çağın tüm teknolojisini kullanmalıdır. Kendisine kanunun verdiği yetkiler çerçevesinde parmak izi almalı, fotoğraf, kamera tespitleri yapmalı, biyolojik, kimyasal, fiziksel, izler ve DNA gibi delillerden failere ulaşmalıdır.

Müdafinin ifade hazırlanması sırasında kolluk içinde bir sigorta vazifesi görecektir. Yargı organlarının kolluğa duyabileceği güvensizlik müdafinin soruşturma

³² Vahit Bıçak, *Avrupa Birliği ile İlişkilerin Hazırlık Soruşturmasına Etkisi*, Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi, EGM Yay., Ankara, 1997, s.168

da hazır bulunması ile ortadan kalkacaktır Çünkü kolluk suçlandığı işkence, kötü muamele, fiziksel ve ruhsal baskı, aldatma gibi suçlamalara maruz kalmayacak maruz kalsa bile teknik imkânlar ile yani görüntü ve ses kaydı gibi suçsuzluğunu ispat edecektir. Bu teknik imkânların kullanılması yeni CMK'nın h bendinde ifade ve sorgu işlemlerinde teknik imkânlardan yararlanır denmektedir. Yine aynı kanun madde 149'da Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz hükmü bulunmaktadır.

Suçluluğu ispatlana kadar herkesin suçsuz olduğu kaidesi unutulmadan, kolluk ifade de elde ettiği deliller üzerinden gidecek, daha gerçekçi çözümler ortaya çıkacaktır.

3.1.2.Yakınlarına Haber Verebilme Hakkı: Ceza Muhakemesi Kanunu madde 95'te yakınlarına haber verme konusu işlenmiştir. Daha önce ki düzenlenmede sıkıntı yakınlarına haber vermenin ifade aşamasında olmasıdır. Yeni kanun madde 95'e göre şüpheli veya sanığın yakalandığı veya gözaltına alındığı veya gözaltı süresinin uzatıldığı cumhuriyet savcısının emriyle bir yakınına veya belirlediği bir kişiye gecikmeksizin haber verilir demektir.³³

3.1.3.Gözaltı ve Gözaltı Süresi: Özgürlük en temel insan haklarının başında gelir. Devletler kurumları eli ile bazen bu özgürlükleri kısıtlamaktadırlar. Bu özgürlükleri kısıtlama muhakkak yasal bir çerçevede olmalı ve keyfi olmamalıdır. Hiçbir ferdin hiçbir vatandaşın özgürlüğü keyfi kısıtlanmamalıdır. Özgürlüğü kısıtlamaya ilişkin örnekler şunlardır,³⁴

- ✓ Tutuklama
- ✓ Suç isnadı olmadan gözaltına alma(Polis/Jandarma tarafından)
- ✓ Suç isnadı yapıldıktan sonra mahkemeye çıkarılmadan tutuklama
- ✓ Hükümlü olarak alıkoyma (Cezaevi)
- ✓ İdari alıkonulma
- ✓ Küçüklerin alıkonulması
- ✓ Psikiyatrik kapama
- ✓ Askerlikte disiplin cezası olarak alıkonulma olarak sayılabilir.

³³ Bıçak, a.g.e, s.172

³⁴ Diyarbakır Barosu, *Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi Bir Uygulama Kılavuzu, Buluş Mat.Ankara, 2006*

Alıkonulma yerleri ise şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Polis karakolları
- ✓ Güvenlik güçlerine ait merkezler
- ✓ Yargılama öncesi alıkonulma merkezleri
- ✓ Tutukevleri
- ✓ Cezaevleri
- ✓ Çocuk merkezleri
- ✓ Göçmen merkezleri
- ✓ Uluslar arası havaalanlarında ki transit bölgeler
- ✓ Sığınmacı Merkezleri
- ✓ Psikiyatri merkezleri
- ✓ İdari alıkonulma yerleri
- ✓ Kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı her yer sayılabilir.

Avrupa Birliği sürecinde adalet mekanizmasını ve kolluk kuvvetlerini ilgilendiren ve AİHM’de Türkiye’yi sıkıntıya sokan konulardan biride gözaltı süresidir. Gözaltı süresi 24 saat ile sınırlandırılmıştır. Şüpheli veya sanık en fazla 24 saat gözaltında tutulabilir ve en yakın hâkim veya mahkemeye sevk edilir hükmü getirilmiştir. Hâkim ve mahkeme gönderilme süresi 12 saatten fazla olamaz. Bu 12 saat süresi isabetli bir karar olmuştur. Günümüzde ulaşım imkânları göz önüne alındığında bu süre yeterli olacaktır. Devlet, kolluk kuvvetlerine sanığı ve şüpheliyi 12 saat içinde daha doğrusu en kısa zamanda mahkeme önüne çıkarması imkânını sağlamalıdır. İstanbul’da ki bir kolluk operasyonu veya yakalama müzakeresi için Diyarbakır’da gözaltına tabi tutulan şüpheli yâda sanığın uçak ile sevki mümkündür. Temel hak ve hürriyetleri koruma, hürriyetinden yoksun bırakmama açısından en kısa yol tercih edilmelidir.

Gözaltı süresi toplu suçlarda değişmektedir. Delillerin toplanması, şüphelilerin çok olması sebebi ile cumhuriyet savcısı her defasında bir günü geçmemek kaydı ile üç gün süreyle gözaltı süresinin uzatılmasını yazılı emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatıldığı derhal yakalanana bildirilir. Burada düzenlemeye gidilen konulardan biride kişinin neden yakalandığı ve gözaltına alındığının kollukça ivedi olarak bildirilmesidir.

Yakalama yapan makam, gözaltı nedenini açıklamalı, kanuni haklarını ilgiliye tebliğ etmeli ve bir yakınına en kısa sürede bilgi vermelidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İHAS), Avrupa Konseyince 1950 yılında kabul edilmiş ve Türkiye’de bu sözleşmeyi 1954 yılında kabul etmiştir. İHAS, beşinci maddesi ikinci bendinde; tutuklanan herkese anladığı dilden tutuklanmasının nedenleri ve aleyhinde ki suçlamalar hemen bildirilir demektedir.³⁵

01.08.1995 tarihinden itibaren gözaltı izleme birimleri kurulmuş olup, yakınlarına hemen haber verme veya ulaşılamayan yakınının gözaltında olup olmadığı öğrenilebilmektedir.³⁶

Kolluk kuvvetlerinin eleştirilen uygulamalarından biride GBT olarak bilinen kişi hakkında adli kayıt sorma işlemidir. Yapılan araştırmalarda polis karakollarında veya dışarıda kamuya açık alanlarda kollukça yapılan sorgulamalarda yakalanan şahısların % 90’ı serbest bırakılmaktadır. Çünkü sorgulamada GBT’si temiz çıkmaktadır. Burada % 10’luk aranan bir kesim için % 90’lık bir kesim göz ardı edilmektedir. Kolluk bu sorgulamaları huzur operasyonlarında, eğlence alanlarında, parklarda, açık alanlarda yapmaktadır.³⁷

Bu uygulamalar Kolluk ile halk arasında ki güveni sarsacaktır. Kolluk kuvvetlerinin en büyük görevlerinden olan suçu önleme görevi için en büyük yardımcısı vatandaş olacaktır. Özellikle AB uyum çerçevesinde başlayan Toplum Destekli Polis hizmetleri bunu amaçlamaktadır. Kolluk vatandaşla yüz yüze iletişim içinde olabildiği gibi günümüz teknolojik imkânlarında 155 Polis İmdat ve 156 Jandarma hatları, e-posta ihbar hatları, SMS kısa mesaj ihbar hatları vatandaşların katkısı ile gelişecek ve suçu önleme de, şüpheli şahısların suçüstü ve suç sonrası yakalanmalarında vatandaşın katkısı büyük olacaktır. Kolluk kuvvetlerinden uzaklaşmış vatandaşlarla çözüm olmayacaktır.

3.1.4.Yakalanan Şahıslara, Şüpheli ve Sanıklara Eşit Davranma: Kolluk Kuvvetleri yakalanan, gözaltına alınan şahıslara eşit muamele etmelidir. Genel kanı olarak kolluk suçları fakirlerin, eğitimsiz ve işsizlerin işlediğini

³⁵ Şafak, a.g.e, s.91

³⁶ Nevzat Sönmez, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de İnsan Haklarının Korunması ve Türk Polisine Yansımaları*, Polis Dergisi, Sayı:36,Ankara,2003,s.146

³⁷ İbrahim Cerrah, Emin Semiz,*21.Yüzyılda Polis Temel Sorunlar-Çağdaş Yaklaşımlar*, EGM Mat.2.Baskı, Ankara,1999

düşünebilir.³⁸ Anayasa'nın onuncu maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi vardır. Kanun 'herkes, dil, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir' der. Yine aynı madde de hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz hükmü vardır. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.

Anayasa'nın hükme bağladığı eşitlik konusu Avrupa Birliği ülkelerinin anayasalarında da vardır. Türkiye de eleştirilere neden olan konu uygulama ile ilgilidir. Normal vatandaşlara davranış ile zenginlere, elitlere kanun önünde eşit davranılmalıdır. Toplumda belirli sosyal statüye sahip olanlara davranış ile işsiz, eğitimsiz vatandaşlara davranışın farklı olması eşitsizlik doğurmaktadır. Burada kolluk kuvvetleri baskı altında kalmaktadır.³⁹ Kolluk Kuvvetleri'nin bu konuda rahat davranabilmesi sağlanmalıdır.

Eşitlik ve tarafsızlıkla ilgili Danimarka örneğine bakmak gerekiyor. Danimarka'nın başkenti Kopenhag yakınlarındaki Taarnby'nin emniyet müdürü emri altındaki trafik ekiplerince durdurulunca alkol kontrolü yapılmış ve alkollü çıkınca görevinden istifa etmişti. Yine Danimarka'da Adalet Bakanı Lene Espersen motosikletli kadın sürücüyü çarpmış ve ehliyetini şartlı olarak kaybetmişti. Adalet Bakanı ehliyetini geri almak isterse tekrar ehliyet sınavına girmek zorundaydı.⁴⁰

Yine örnek olay olarak İsveçli Milletvekili Karin Pilsaeter'in alkollü araç kullanması sonucu polise yakalanması ile yaşanmıştır. Polise rüşvet teklif etme ya da 'siz benim kim olduğumu biliyor musunuz' gibi tehditler yerine cezasını ödemeyi tercih etmiştir. Ehliyetine de el konan milletvekili politikaya ara vermiştir.⁴¹

İngiltere örneğinde ise bu kez muhatap başbakan Tony Blair'dir. 16 Yaşında ki oğlu Euan'ın Londra'nın bir meydanında alkol sebebiyle sızması sonucu karakola düşmesi ve Başbakan Tony Blair'in herkese uygulanı prosedür gereği eşi ile birlikte karakolda ikaz edilir.⁴²

³⁸ Cerrah, Semiz, a.g.e,s.168

³⁹ Cerrah, Semiz, a.g.e, s.169

⁴⁰ www.sabah.com.tr,01.11.2006

⁴¹ www.sabah.com.tr,20.02.2006

⁴² Oktay Ekşi, *Oktay Ekşi: Babalar ve Oğulları*, Hürriyet Gazetesi,09.07.2000

Yukarıda bahsedilen örnekler de eşitlik ilkesinin uygulama örnekleri görülebiliyor. Kolluk kanunları eşit, tarafsız ve ölçülü kullanması gerektiğini bilmeli, medya, vatandaşlar, siyasi yapı, idari yapı bu konu da kolluğa baskı yapmamalıdır.

3.1.5.Konut Dokunulmazlığı: Konut Dokunulmazlığı en önemli insan haklarından biridir. Türkiye’de kanun gereği, usulüne uygun Hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının emri olmadan, hiç kimse konuta giremez, arama yapamaz ve burada ki eşyalara el koyamaz.

3.1.6.Delil Toplatma Hakkı: Yakalama sırasında veya ifade süresince hakkında lehine olabilecek delillerin toplanması istenebilir. Lehte olan deliller öne sürülebilir.

3.1.7.Susma Hakkı: Kimlik bilgileri hariç, kolluk kuvvetlerinde, savcılıkta ve mahkeme de susma haklarını kullanabilirler.⁴³

3.2.AVRUPA BİRLİĞİ UYUM RAPORU’NDA TÜRKİYE

Temel Haklar: Türkiye’nin Avrupa Birliği ile müzakere çalışmalarında uyum raporları hazırlanmaktadır. Bu raporlarda değişik başlıklar altında değerlendirmeler yapılmaktadır. Yargı ve temel haklar başlığı kolluk ve yargı için önemli değerlendirmeler içermektedir.

Bu raporda insan haklarını izleyen ve güçlendiren kurumlarla ilgili gelişme kaydedilmemiştir denmektedir. İşkencenin, gayri insani, küçük düşürücü davranış veya cezalandırmanın yasaklanması ile ilgili çalışmaları AB yetersiz görmektedir. Özel hayatın gizliliği, aile hayatına saygı ve kişisel verilerin güvenliğinin korunması konusunda bağımsız mekanizmanın bulunmamaktadır. Ayrımcılığın önlenmesi anayasa ile öngörülürken, ‘teşhircilik’ ve ‘ kamu ahlakına aykırı suç’ hükümlerinin, lezbiyen, gay, biseksüel ve travestilere uygulanmasını eleştirmektedir.

Özgürlük ve güvenlik ile adil yargılanma hakkı bağlamında, kentsel bölgelerde yargıya ulaşım kolayken, kırsal kesimlerde, özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde yargıya erişimin zor olması eleştirilmektedir.⁴⁴

⁴³ www.ihb.gov.tr, 14.12.2009

3.3.ADALET, ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK:

3.3.1.Göç ve İltica: Avrupa Birliği özellikle göç ve iltica konuları üzerinde durmaktadır.2008 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç ve İltica Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme Uygulama Ofisi kurulmuştur. Türkiye düzensiz göç konusunda hedef ülke konumundadır. Yüksek miktarda göç akını Türk mülteci ve göç sistemine büyük yük getirmektedir.

Kısaca göç ve iltica kavramlarına incelemek gerekiyor.‘En genel anlamıyla göç; kişi, grup veya toplulukların fiili yerleşim yerlerinde, isteyerek ya da zorla, kalıcı veya belirli bir süreyi kapsayacak şekilde gerçekleşen fiziki mekân değişikliğidir.’⁴⁵ İltica ise; kelime anlamı olarak ‘sığınmak’ demektir.⁴⁶ Sığınmacı ise; ‘İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı’ ifade eder.⁴⁷

Yabancılar, hudut ve iltica ile işlemleri Kolluk birimleri de bakmaktadır. Özellikle kaçak göçmenlerin yakalanması sonrası takiplerini Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulu bulunan Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığı yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti pasaportlarının Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) standartları ve AB normları kapsamında yeni tip e-pasaportların tanzimine başlayarak vatandaşlara verilmesi, hudut kapılarında giriş ve çıkışların optik okuyucu ile süratli ve güvenli yapılması, vize politikalarının AB ile uyumlu hale getirilmesi, uzun vade de 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri hakkında Kanunun değiştirilmesi ve Avrupa Birliği standartlarında yeni bir yabancılar yasası hazırlama çalışmalarını yapmak, sınıra gelen yabancılar ve münferit ikamet talep eden

⁴⁴ Türkiye’nin A.B Müktesabatına Uyum Programı(2007-2013)

⁴⁵ ERKAN, Rüstem, *Kentleşme ve Sosyal Değişme*, Bilimadamı Yay.2.Baskı, Ankara, 2004

⁴⁶ www.tdkterim.gov.tr, 06.01.2010

⁴⁷ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, s.5, 25.03.2005

yabancılarla ilgili AB uyum süreci çerçevesinde Dublin Antlaşmasına paralel hale getirmek bu dairenin görevleri arasında yer almaktadır.⁴⁸

3.3.2.Türkiye Polis İşbirliği: Türkiye Polis işbirliğine ilişkin tüm sözleşmelere taraftır. Bölgesel ve uluslar arası tüm faaliyetlerde aktif olarak yer almaktadır. Türkiye Birleşmiş Milletlerin uluslar arası misyonlarına katkı yaparken aynı zamanda Avrupa Birliği bünyesinde Europol' e de destek vermektedir.

Mart 2009 tarihinde il ve ilçe belediye sınırlarında polis ve jandarmanın görevlerini gözden geçiren ve yeniden tanımlanan yönetmelik yayınlamıştır. Şehir merkezinde ve belediye sınırlarında kalan birçok yerleşim yeri ve jandarmaya bağlı olan ilçeler polise devredilmiştir.

Organize suçlarla mücadele konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Tanık Koruma Kanunu 2008'de kabul edilmiştir. Türk Polis Birimleri bünyesinde Tanık Koruma Birimi kurulmuştur. Kaçakçılık ve Organize suçlarla Mücadele Birimi'nde suç gelirleriyle ilgilenen ünitenin kapasitesi arttırılmıştır.

Ulusal ölçekte DNA ve Parmak izi veritabanı ile ilgili yasal çalışmalar yapılmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü bununla ilgili AFİS projesini devreye almıştır. Veri tabanında toplanan parmak izleri ulusal alanda sorgulanabilmektedir.

İnsan Kaçakçılığı ile ilgili konularda çalışmalar devam etmektedir. Türkiye, Mart 2009'da İnsan Kaçakçılığına Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini imzalamıştır.2008 yılında 253 insan kaçakçısı yakalanmış,120 mağdur teşhis edilmiştir. Ağustos 2009'a kadar ise 258 kaçakçı yakalanmış,67 mağdur tespit edilmiştir. Ceza Kanunu'nda 2005'te yapılan düzenlemede insan kaçakçılığına daha ağır cezalar öngören değişiklik yapılmıştır.⁴⁹

3.3.3.Terörizmle Mücadele: Terörizmle mücadele konusunda, terörizmin finansmanı ile ilgili olabileceği şüphe edilen işlemlerin tespiti konusunda uygulama mevzuatı kabul edilmiştir. Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK), 2008'de şüpheli işlemlerle ilgili 228 rapor almıştır. Bu rakam 2007 yılında 144'tür.Türkiye, Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine dair uluslar arası sözleşme ile Terörizmin Önlenmesine ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini henüz onaylamamıştır.

⁴⁸ www.egm.gov.tr/daire.yabancilar.asp, 18.11.2009

⁴⁹ Türkiye'nin A.B Müktesebatına Uyum Programı(2007-2013),s,78

3.4.TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ 2007-2013 UYUM PROGRAMINDA KOLLUK KUVVETLERİ

Avrupa Birliği uyum çerçevesinde tüm kolluk kuvvetlerinin adli ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve AB’ye uyumlu hale gelmesi ile ilgili planlamalardan kısaca bahsedeceğiz.

1-Europol ile Operasyonel Düzeyde İşbirliği Antlaşması: Bu antlaşma, Veri Koruma Kanunu’nun yasallaşmasını müteakip, Europol ile operasyonel düzeyde işbirliği sağlanması ve uluslar arası suçla mücadelede daha iyi bir duruma gelmesi,

2-Mevcut evrak güvenliğinin Europol Bilgi Gizliliği kuralları ile uyumlaştırılması ve yasal altyapının oluşturulması,

3-Europol Ulusal Birimi’nin görev ve sorumlulukları ile ilgili düzenlemeler: Mevcut düzenleme ile Europol Ulusal Birimi’nin hukuki kimliğinin oluşması ve çalışma düzeninin oluşması,

4-Kalpazanlık ve Sahte Euro ile Mücadelede NCO ve ENU iş akışlarının düzenlenmesi: Yapılacak bu düzenleme ile Euro sahteciliği ile mücadele başlığı kapsamında somut ilerlemelerin kaydedilmesi ve Euro sahteciliği merkez ofisi olarak belirlenen NCO arasındaki bilgi değişiminin düzenlenmesi,

5-SIRENE Ofisi ile SIS II’nin kurulması ve gerekli hukuki ve teknik altyapının oluşturulması,

6-SIRENE Ofisi Çalışma ve iş akışı düzenlenmesi, farklı kolluk birimlerinin temsilcileri ile iş akışı ve çalışma usullerinin belirlenmesi,

7-Ulusal Schengen Bilgi Sistemi’nin (N_SIS) kurulması ve kullanıcı erişimlerinin belirlenmesi, Ulusal Schengen Bilgi Sisteminin tesisinden sonra Merkezi Schengen Bilgi Sistemi’ne (C-SIS) aktarılması.

8- Bomba İmha ve İnceleme Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı Yönetmeliğinin revizyonun yapılması. Terörle daha etkin bir mücadele için uluslar arası ve bölgesel işbirliğinin artırılması, bu amaçla bir eğitim merkezinin kurulması ve Avrupa-Ortadoğu Patlayıcı Maddeler ve Bomba Araştırma, İnceleme ve Eğitim Merkezi’nin kurulması.

9-Kolluk Personelinin AB müktesebatı ve AB üyesi ülkelerin kolluk teşkilatları görev ve yetkileri ile adli birimlerle çalışma ilişkilerini düzenleyen mevzuat konularında eğitim projesinin (MUYEP)uygulama alanının genişletilmesi.

10-İstanbul ilinde Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvarı kurulması,

11-Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde Araç Kazaları İnceleme Laboratuvarı'nın kurulması,

12-Avrupa ve Akdeniz Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri ve Jandarmalar Birliği (FIEB) ve Avrupa Jandarma Kuvveti ülkeleri ile işbirliğinin geliştirilmesi,

13-Adana, Diyarbakır ve İzmir illerinde Emniyet Bölge Kriminal Laboratuvarlarının kurulması,

14-Terörizmle etkin mücadele kapsamında uluslar arası ve bölgesel işbirliğini arttırmak amacıyla, radikalleşmenin önlenmesi, terörizmin insan, mali ve teknolojik kaynaklarını engellenmesi konusunda terörle mücadele eden birimlerin güçlendirilmesi,

15-Uluslar arası nitelikte, AB standartlarına uygun yeni hizmet içi eğitim ünitesinin kurulması,

16-Siber suçları soruşturma, önleme ve araştırma kapasitesinin güçlendirilmesi.

Avrupa Birliği yolunda kolluk kuvvetlerinin uyum çalışmalarında bu maddelerdeki çalışmalar planlanmaktadır. Bu çalışmalar insan hakları, temel haklar ve hürriyetler, özel hayatın gizliliği, suçların ve suçluların bölgesel ve ulusal denetimi ve kontrolü, kolluk kuvvetlerinin suçlu tespit yöntemlerinin iyileştirilmesi, denetlenebilmesi, kolluk kuvvetlerinin şeffaflaşması ve sivil kontrole açık olması, kolluk kuvvetlerinin hesap verebilir duruma gelmelerini sağlayacaktır.

3.5.İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN UYUM SÜRECİNDE YAPILANMA İHTİYAÇLARI

**Tablo-1 (Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı 2007-2013)
(Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Verileri)**

1	Örgütlü suçlarla mücadele strateji belgesi kapsamında eylem planı hazırlanması	2009-2010
2	İnsan ticareti ile mücadele stratejisinin uygulanması	2009-2010
3	Türkiye'nin kırsal alanda uyuşturucu mücadele eylem planı hazırlanması	2009-2010
4	Kolluk personelinin insan ticaretiyle mücadele alanında adli ve idari kapasitesinin arttırılması	2009-2010

5	AB Ülkelerindeki Kaçakçılık ve Örgütlü Suçlarla ilgili Kolluk Personelinin eğitilmesi	2009-2010
6	Kolluk Birimlerinin örgütlü suçlarla mücadele alanında işbirliğinin geliştirilmesi	2009-2011
7	Kolluk Birimlerinin örgütlü suçlarla mücadele alanında kapasitesinin güçlendirilmesi	2009-2011
8	İllerdeki uyuşturucu ile mücadele birimlerinin güçlendirilmesi ve kolluk personelinin mobil eğitim timi vasıtasıyla uyuşturucu ile mücadele eğitimi verilmesi	2009-2011
9	Kriminal uzmanlık alanlarında AB üyesi ülkelerden eğitim desteği alınması	2009-2011
10	Suç analizine yönelik paket analiz programlarının temini ve kullanımını yaygınlaştırılması amacıyla AB üyesi ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi	2009-2011
11	Türkiye ve ana kaynak ülkeler arasında insan ticaretine koordineli bir karşılığın tesisi için veri toplama sisteminin oluşturulması	2009-2010
12	Kolluk kuvvetlerinin bilişim suçlarıyla mücadele kapasitesinin güçlendirilmesi	2009-2011

3.6.AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE POLİS BİRİMLERİNDE DEĞİŞİM

3.6.1.TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK

Bu birim Avrupa Birliği uyum süreci içerisinde kurulmuş, Polis Teşkilatınca halka sunulan güvenlik hizmetlerinin verimlilik ve etkinliğinin artırılması, toplumun tüm kesimlerinin katılımının sağlama, halkın güvenlik hizmeti memnuniyetinin yükseltilmesi ve güvenli yaşamının sağlanması amaçlı kurulmuştur.

Toplum destekli polisliğin genel felsefesi;

- Toplum için toplumla birlikte,
- Birlikte düşünelim,
- Birlikte karar verelim,

- Birlikte uygulayalım şeklinde tanımlanmaktadır.⁵⁰

Toplum Destekli Polislik, ‘meydana gelen olay sonrası harekete geçen (reaktif yaklaşım)’tan ziyade, ‘olay meydana gelmeden önce harekete geçen (proaktif yaklaşım)’ şeklinde tarif edilebilecek bir suç analiz çalışması da diyebiliriz.⁵¹

Suçları önleme de Toplum Destekli Polislik birimlerinin önemi çok olacaktır. Çünkü Kolluk Birimleri’nin en önemli görevi daha öncede bahsettiğimiz gibi suçu oluşmadan önce engel olmak, önleyici devriye görevlerini yapmaktır. Polis suçu ve suçluyu tespit etme yöntemlerini değiştirmeye buradan başlamıştır. Bu aşamadan sonra suçlulara ulaşmada kullanılan ve geliştirilen teknik ve maddi delil elde etme yöntemleri ve birimlerini de incelenecektir. Burada polise ve jandarmaya en büyük yardımcı halk olacaktır.

Toplum Destekli Polislik Yapılanma Süreci:

- Sorunları Belirleme,
- Çözüm Yollarını Geliştirme,
- Planlama,
- Uygulama,
- Değerlendirme-Performans Ölçümü,
- Güvenlikte Toplum Memnuniyetini Yükseltme.

Toplum Destekli Polislik Hizmetlerinin Uygulanma Süreci:

- Toplumun öncelikli güvenlik beklentilerinin tespit edilmesi,
- Toplumda olan güvensizlik kaygısı ve suç korkusunun giderilmesi,
- Çocukların ve gençlerin suçlara ve kötü alışkanlıklara karşı korunması,
- Halkın suç önlemeye yönelik tedbir alma ve toplumsal sorumluluk alma bilincinin geliştirilmesi,
- Polis ve Üniversite işbirliği ile bilimsel çalışmaların yapılması,
- Toplumun sosyal ve kültürel etkinliklerine katılma ve polis-halk ilişkilerini geliştirme,
- Toplumun güvenli yaşamasının sağlanması ve güvenlik memnuniyetinin artırılması olarak sayılabilir.

⁵⁰ EGM, Asayiş Daire Başkanlığı, Toplum Destekli Polislik Broşürü, Ankara,2006

⁵¹ EGM, *Toplum Destekli Polislik*, Egm Yay. Ankara,2007,2.Basım

Toplum Destekli Polislik uygulaması 2006 yılında pilot olarak seçilen illerde kurulmuştur.⁵²

Tablo-2
(TDP Kurulan İller, EGM verileri,2006)

2006 Yılında TDP Birimi Kurulan İller
Adana
Ankara
Antalya
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
İstanbul
İzmir
Kayseri
Trabzon

Bu çalışmalar yapılırken toplumun risk altında ki kesimleriyle diyalog kurma ihtiyacı vardır. Değişik kampanyalar ile yaşlılar, çocuklar, gençler, aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar, madde bağımlısı gençler ile iletişim çalışmaları yapılmaktadır. Bununla ilgili olarak;

- Yaşlılarla iletişim Kurulması,
- Ailelere Yönelik Programların Geliştirilmesi,
- Okullara (İlköğretim Okullarına ve Liselere-Çocuklara ve Gençlere) Yönelik Hizmetler,
- Turizm Polisliği Çalışmalarına,
- İç Müşteri Odaklılık (Kendi Personelini Eğitme ve Memnuniyet)

Çalışmaları yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalarda değişik broşürler basılarak vatandaşlar, esnaflar, ev hanımları, öğrenciler Kolluk kuvvetleri, Polis, Suçlar, Suçlular,

⁵² EGM, Asayiş Daire Başkanlığı, Toplum Destekli Polislik Broşürü, Ankara,2006

Suçların engellenmesi, Çocuklara bilinçli sahip çıkma gibi konularda bilgi sahibi olmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde sigorta sistemi oturmuş durumdadır. Vatandaş AB içinde bu konu da vatandaş bilinçli olduğu için halkın mağduriyeti az olmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle maddi kayıpların önlenmesinde değerli eşyaların sigortalatılması istenmektedir. Özellikle Acil Çağrı numaraları olan ‘155 Polis İmdat’ ve ‘156 Jandarma’ numaraları konusunda vatandaşları bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Türkiye de adres bilinci ne yazık ki zayıftır. Özellikle MERNİS projesi kapsamında vatandaşların adreslerini tam olarak bilmeleri ve bu konu da yapılacak çalışmalarda suç ve suçluyu önleme ve işlenmiş suçun ve suçluların yakalanması çalışmalarında önem arz edecektir.

Bu konularla ilgili yapılan çalışmalardan bazı örnekler tablo halinde aşağıda verilmiştir;⁵³

Tablo-3
(TDP Faaliyetleri)

Yılı	Gidilen Okul Sayısı	Düzenlenen Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı
2007(25 İl)	3277	916	46339
2008(51 İl)	15221	7971	156042
Toplam	18498	8887	202381

Tablo-4
(TDP Faaliyetleri)

Yılı	Esnafa Yönelik		Vatandaşa Yönelik	
	Toplantı sayısı	Katılımcı Sayısı	Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı
2007 (25 İl)	1301	34146	1203	77854
2008 (51 İl)	5769	64576	11849	183072
Toplam	7070	98722	13052	260926

⁵³ Sami Gökkaya, Mehmet Doğan, Kamu Düzeni Polisliği ve Türkiye’de Toplum Destekli Polislik Uygulamaları, *Polis Dergisi Sayı 59-60*, EGM Yay., Ankara, 2009, s, 43

Resmi Kurum ve Kuruluşlar, Özel Güvenlik Kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşları ile yapılan bilgilendirme toplantılarının bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo-5
(TDP Faaliyetleri)

Yılı	Resmi Kurum ve Kuruluşlar		Özel Güvenlik Kuruluşları		Sivil Toplum Kuruluşları	
	Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı	Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı	Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı
2007 (25 İl)	1190	9296	105	874	238	3607
2008 (51 İl)	1329	35442	283	7224	650	12692
Toplam	2519	44738	388	8098	888	16299

Toplum Destekli Polis Birimleri tarafından yapılan bilgilendirme çalışmalarının içeriği ise tablo halinde aşağıda verilmiştir;

Tablo-6
(TDP Bilgilendirme Çalışmaları)

Sıra No	Bilgilendirme Çalışması İçeriği	2007 (25 İl)	2008 (51 İl)	Toplam
1	Dağıtılan Broşür Sayısı	797958	1407402	2205360
2	Asılan Afiş Sayısı	35099	46735	81834
3	Vatandaşa Gönderilen Bilgilendirme Yazısı(mektup)	11575	39501	51076
4	Vatandaşa Gönderilen e-posta Sayısı	8395	21781	30176
5	Basılan Kitap Sayısı	3000	38430	41430
6	Hazırlanan Film Sayısı	48	289	337
7	Hazırlanan CD Sayısı	431	2413	2844

Bireysel irtibat, esnaf ve eğlence merkezlerine yapılan kişi ve ziyaret sayısı aşağıda ki tablo da verilmiştir.⁵⁴

Tablo-7

Yılı	Ziyaret Edilen Esnaf Sayısı	Birimlere Kurumlara Yönlendirme Sayısı	Gidilen İstirahat ve Eğlence Mekânları
2007 (25 İl)	237464	6121	5125
2008 (51 İl)	449092	26310	22139
Toplam	686556	32431	27264

Toplum Destekli Polislik uygulamalarına Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan '*Komşu Kollama Projesi*' örnek gösterilebilir. Toplum Destekli Polis Biriminde çalışan görevliler kapı kapı, apartman apartman dolaşarak Polisin Ayak İzi'ni bırakmaktadırlar. Uygulama ile kapısı açık olan apartman dairesi ve evlere ayak izi şeklinde uyarı bulunmaktadır. Burada amaç vatandaşları bilinçlendirmektir. Ayak izinde 'Her zaman bu kadar şanslı olmayabilirsiniz, bu polisin ayak izi' şeklinde uyarı bulunmaktadır.

Kars İl Emniyet Müdürlüğü'nün yapmış olduğu çalışmada ise Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de uygulanan 'Vatandaş Polis Akademisi/Citizen Police Academy' uygulamaya geçmiştir. Türkiye'de ilk defa yapılan çalışma ile 'Kars Vatandaş Polis Akademisi' açılmış ve vatandaşın polisin yaptığı iş ve işlemlerden haberdar olması amaçlanmıştır. Vatandaşlar ekip otoları ile devriye görevine çıkacak, polis telsizinden temsili muhabere yapacak, temsili olay yeri incelemesi, toplumsal olaylara müdahale gibi tatbikatlara katılımlarını sağlamak amaçlanmıştır. Kars Vatandaş Polis Akademisi'nde verilecek dersler şunlardır;

- Suç Mağduru Olmaktan Nasıl Korunurum?
- Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Dersi
- Madde Bağımlılığına Karşı Savaş Dersi

⁵⁴ Sami Gökkaya, Mehmet Doğan, a.g.e, s.44

- Delilden Suçluya Dersi
- Polis Teknolojileri Dersi
- Temel Trafik Bilgileri ve Güvenli Araç Sürücülüğü Dersi
- Kendiniz ve Toplumunuzun Güvenliği İçin Polisinize Nasıl Yardımcı Olabilirsin?
- Kars Emniyet Müdürlüğü'nün Genel Yapısı ve İşleyişi
- İlk Yardım Dersi.

Kars Vatandaş Polis Akademisi'nde Yapılacak Etkinlikler;

- Toplumsal Olaylara Müdahale Teknikleri Demosu
- Özel Harekât Yakın Alan Çatışması (Bina Operasyon Demosu)
- Polis Otosu ile Devriye Tecrübesi
- Delil Avı Etkinliği (Olay Yeri İnceleme Etkinliği)
- Polis Teknolojileri Tanıtım Etkinliği
- Polis Hizmet Binaları Gezisi

3.6.2.POLİSİN ASAYİŞ SUÇLARI İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİNDE DEĞİŞİKLİKLER

Polis, asayiş suçları ile mücadele yöntemlerinde artık klasik yöntemleri değiştirmeye başlamıştır. Artık failden suça gitmek yerine, delile ulaşip faile gitme çalışmalarına ve suçu oluşmadan veya oluştuğu esnada suçüstü halinde almak için çalışmaktadır. Suçüstü halinde maddi delillerle belgelendirilen bir şüpheli için artık çok bir şey yapmaya gerek kalmayacaktır. Özellikle yeni uygulamalarına başlayan Güven Timleri suçu önleme amaçlı çok işlevseldir. Polis vatandaş kılığında, esnaf kılığında günlük yaşama karışmakta, şüpheli veya bilinen zanlıları erken önlem olarak suçun oluşmasını engellemekte, suç oluşsa bile anında yakalayıp suçüstü halinde, suç unsuru olan çalıntı mal, silah, telefon veya para ile yakalamaktadır. Polis bunları yaparken artık hızlanmıştır. Çünkü GBT olarak bilinen sorgu taraması PDA cihazları veya cep telefonları ile çok kısa sürede yapılabilen, Polisleri yönlendirme görevi yapan ve 155 ile birlikte çalışan Haber Merkezleri GPS cihazları, teknolojik Araç Takip Sistemleri ile en yakın polis ekiplerinin olay yerine en kısa zamanda intikalini

sağlayabilmektedir. Suçlular için polis artık her yerden çıkabilmekte hatta her kılıkta karşılırlarına çıkabilmektedir.

Güven ekipleri sivil polis timlerinden oluşurken, onlara destek olarak resmi polislerden de yıldırım ekipler vardır. Yıldırım ekipler halkın yoğun olduğu bölgelerde meydana gelen olaylara anında müdahale edebilmekte, suç faillerini yakalayabilmektedir. Bu ekiplerin etkisini görebilmek için asayiş suçlarının oranına bakmamız gerekir. 2007 ve 2008 yıllarına ait veriler aşağıda verilmiştir;

Aranan Şahıslardan Yakalanan Şahıs Sayısı: 41209

İlk 4 il şöyle sıralanmaktadır⁵⁵;

1-	İzmir	20360
2-	İstanbul	5797
3-	Ankara	3108
4-	Bursa	1677

2007-2008 Yılları Arası Ele Geçirilen Çalıntı Araç Sayısı: 2599

İlk 4 il şöyle sıralanmaktadır;

1-	Ankara	931
2-	İzmir	565
3-	İstanbul	257
4-	Antalya	183

2007-2008 Yılları arası Ele Geçirilen Silah Sayısı:

Ruhsatlı Silah	937
Ruhsatsız Silah	3043
Toplam	3980

---

⁵⁵ Polis Dergisi, Sayı:59-60, EGM Yay, Ankara,2009,s.25

Ele Geçirilen Kesici ve Delici Alet Sayısı: 4269 Adet

2007-2008 Yılları Arası Ele Geçirilen Uyuşturucu Miktarı:

Cinsi	Miktar	Birim
Esrar	299410	Kg.
Eroin	11282	Kg.
Ecstasy Hap	19402	Adet
Sentetik Uyuşturucu	1736	Adet
Captagon	155	Adet
Kokain	1694	Gr.

2007-2008 Yılları arası asayiş suçları ile ilgili veriler aşağıda verilmiştir.⁵⁶

Tablo-8
(2007-2008 Asayiş Suçları)

Suç Türü	2007	2008	Oranı (%)
Kapkaç	4530	2660	- 41
Oto Hırsızlığı	22852	16867	-26
Otodan Hırsızlık	52320	40806	-22
Kasten Öldürme	1542	1379	-11
İşyerinden Hırsızlık	42698	35671	-16
Evden Hırsızlık	69536	65553	-6
Yankesicilik	22649	16598	-27
Gasp	7311	5452	-25
Aile Fertlerine Kötü Muamele	22330	20409	-9
Toplam	245768	205395	-16

Polislik mesleğinde ve kolluk kuvvetlerinde klasik polisliğin ve klasik yöntemler çözüm değildir. Bununla ilgili Kavgacı şöyle der;

⁵⁶ Polis Dergisi, Sayı:59-60, EGM Yay, Ankara,2009,s.22,23

‘Klasik polislik anlayışı ve uygulamalarının suçları önlemediği, sadece problemin üzerini kapattığı bir gerçektir. Önleyici hizmetlerdeki başarı sonucu, suçlara karşı uzun vadeli kalıcı çözümler üretilmiş olur.’⁵⁷

Asayiş suçlarını önlemekle görevli ve bu konu da yeni stratejiler geliştiren Polis birimi Asayiş Daire Başkanlığı’dır. Asayiş Daire Başkanlığı temel hedeflerini kısaca şöyle açıklamaktadır;

- **Suçları Önlemek:** Suçların çeşidini ve yapısal özelliklerini dikkate alarak tedbirler almak,
- **Olaylara Müdahale Etmek:** Alınan tedbirlere rağmen olay gelişirse, en kısa sürede müdahale etmek, suçluları yakalamak,
- **Vatandaşların Kendilerini Güvende Olmalarını Hissetmelerini Sağlama:** Suç korkusunu engelleme ve insanların kendilerini huzurlu hissetmelerini sağlamak,
- **Kamu Düzenini Sağlamak:** Kamu düzenini sağlamak, korumak ve bozulduğunda eski haline getirmektir,
- **Polis-Halk İlişkilerini Geliştirmek:** Üniformalı devriye polislerinin daha kolay ulaşılabilir olmasını sağlama, vatandaşın tanınmasını sağlamak,
- **Bilgi Toplamak:** Önleyici polisliğin önemli yararlarından biri de suçu engelleyebilecek bilgileri toplamaktır.⁵⁸

Yukarıda ki maddelere bakıldığında artık sadece suçu çözümlenmek amaçlanmamaktadır. Suç ile ilgili getirilen çözümde vatandaşın memnuniyeti de aranmaktadır.

Suç Araştırmalarına ve analizlerine önem verilmeye başlanmış ve bu çerçevede 18 Ağustos 1998 tarihinde Kriminal Teknik Eğitim ve Araştırma Şube Müdürlüğü adı altında Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde eğitim merkezi kurulmuştur. Asayiş Daire Başkanlığı, değişen ve gelişen suç türleri ile mücadele edebilmek ve eğitimli personel yetiştirmek amacıyla 11 Nisan 2002 tarihinde kısa adı SASEM olarak bilinen Suç Araştırma ve Soruşturma Eğitim Şube Müdürlüğünü kurmuştur.

⁵⁷ Kavgacı, a.g.e, s.6

⁵⁸ www.asayis.pol.tr/onleyicidefault.asp, 12.12.2009

Suç ve suçlularla daha etkin mücadele, suçluların tespiti ve daha bilinçli ve profesyonel personel yetiştirme amaçlı olarak SASEM tarafından 2008 yılında verilen eğitimlerden bazı örnekler aşağıda ki tabloda verilmiştir.⁵⁹

Tablo-9
(SASEM Eğitimleri)

SIRA NO	VERİLEN EĞİTİMİN ADI
1	Polis Savunma Taktikleri Temel Eğitimi
2	Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Semineri
3	Çocuk Polisi Eğitici Yetiştirme Kursu
4	Suç ve Suçlu Profili Çıkarma Çalıştayı
5	Çocuk Ticareti ve Çocukların Cinsel İstismarı ile Mücadele Kursu
6	Toplum Destekli Polislik Hizmetler Semineri
7	Suç Veri Tabanı Analiz Temel Eğitim Kursu
8	Çocuk Koruma Kursu
9	Gasp Suçları Çalıştayı
10	Oto Hırsızlığı ile Mücadele Semineri
11	Çocuk Adalet Sistemi Kursu
12	Cinayet Suçları Çalıştayı
13	Özel Güvenlik Hizmetleri Yönetici Semineri
14	Adli Mülakat Teknikleri Kursu
15	Aranan Şahıslar Çalıştayı
16	Çocuk Polisi Çalıştayı
17	Geçici İkamet Yerleri Kimlik Bildirme Projesi Semineri
18	Bilgi Toplama Kursu

Tablo incelendiğinde, Polisin artık suç nedenlerini, niçinlerini öğrenmeye çalıştığı, daha önce yapılmayan suç analizlerinin ve suçluların usul ve yöntemlerinin masaya yatırıldığı görülebilmektedir. Avrupa Birliği Uyum Süreci'nde Türkiye'nin

⁵⁹ www.asayis.pol.tr/onleyicidefault.asp, 12.12.2009

çözmesi gereken problemlerin biride çocuk suçluluğudur. Çocuk Şube Müdürlükleri'nin kurulması ile bu konuda çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Çocukların yetişkinlerden ayrı bir kategoride değerlendirilmesi çocuk suçluluğunu önleme, sokakta ki çocukları geri kazanma ve topluma uyumunu sağlama açısından çok önemlidir. Burada Kolluk Kuvvetleri artık çözümü sadece kendileri değil, Sosyal Hizmetlerde görevli tüm kamu kurum ve kuruluşları, Avrupa Birliği Kuruluşları ve Unicef (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) ile beraber çalışma durumundadır.

Suç analizleri yapılması, suç haritalarının hazırlanması da, hangi bölgede hangi suçlar işlendiğinin, bu suçların türleri ve işlenme sıklıkları, bu suçları kimlerin işlediğinin bilinmesine sebep olacaktır. Bu bilgiler eşliğinde Kolluk Kuvvetleri, önleyici tedbirler çerçevesinde devriyelerini ve mobil araçlarının sayısını arttırarak suçları engelleme yoluna gideceklerdir. Suçların işleniş saatine göre tedbir alarak, suçluları engelleyeceklerdir. Burada ki önemli husus devamlılık ve istikrara olacaktır. Kolluk Kuvvetleri bu tedbirleri alırken halkın desteğini almayı unutmamalıdır. Halk Polisin ve Jandarmanın bilinçli ve istikrarlı çalıştığını, meydana gelen suçları önlediğini gördükçe daha çok güvenecek ve daha çok yardımcı olacaktır. Vatandaş, olayların çözüldüğünü, huzur ortamını bulduğunu, kolluk kuvvetlerinin insan haklarına saygılı olduğunu, suç ve suçluların kısa sürede tespit edilip adalet mekanizmasına teslim edildiğini görünce maddi ve manevi desteğini arttıracaktır. Burada en büyük destek, suç ve suçlularla ilgili kolluk kuvvetlerine yol göstermek olacaktır.

Türkiye'de Polis ve Jandarma personeli kanun gereği kendi memleketinde çalışmamaktadır. Bunun sonucu olarak kolluk personeli bir ile tayin olduğunda ilk işi o bölgeyi öğrenmek olmaktadır. Bu kısa bir süreç değildir. Bölgenin genel yapısını, işlenen suçları, suçların işlendikleri bölgeyi, belirli suçları işleyen şüpheli şahısları öğrenmek zaman almaktadır. İşte burada en büyük destek vatandaşın istikrarlı desteğini sağlamak olacaktır. '155 Polis İmdat' ve '156 Jandarma' telefonları dahi polisin suç ve suçluları tespiti ve önleminde çok önem arz eder. Günümüz teknolojisinde kolluk kuvvetleri, telefon, PDA cihazları, 3G teknolojiye sahip cihazlar, e-posta, afiş, pankart, televizyon, internet, radyo ve MOBESE olarak bilinen kent izleme sistemlerini kullanmalıdır. Kolluk Kuvvetleri, kanunların kendilerine verdiği bu yetkiyi

kullanırken, yetkilerini aşmamalı. Özel amaçlar için bu bilgileri kullanmamalı ve temel hak ve hürriyetler ile insan haklarına saygıyı ön planda tutmalıdır.

3.6.3.AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE TERÖRİZM İLE MÜCADELE

Terörizm kavramı, terör yöntemlerinin siyasi bir amaçla, örgütlü, sistemli ve sürekli bir şekilde kullanılmasını benimseyen bir stratejidir.⁶⁰

Terörizmin özellikleri şu şekilde özetlenebilir;

1. Terörizm bir ideoloji veya doktrin değil, bir stratejidir.
2. Terörizm, terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar.
3. Terörizm, yeni bir düzen ve gelecekte zafer vaat eder.
4. Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır. Dış destek olmadan yaşaması pek mümkün değildir.
5. Terörizm, propaganda ile doğar ve yaşar.
6. Terörizm, devlet otoritesine alternatif getiren örgütlü bir harekettir.
7. Terör için en önemli gereksinim mali destektir. Silahlı soygun, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı yapar.
8. Terör, bir hak arayışı, düzen önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkar.
9. Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir.
10. Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna taşır. Dehşet ve korku salarak yıldınlık meydana getirir. Zorba, acımasız, istismarcı ve kuralsızdır.
11. Terör, bazen başka güç veya güçlerin taşeronudur.
12. Terör, kendi dilini oluşturur ve kullanır.
13. Terörün genellikle siyasi bir amacı vardır.
14. Terör, örgütlü bir çabayı gerektirir. Eylemler bireysel olmaktan çok, grup katılımlıdır.⁶¹

Türkiye, uzun yıllar uğraştığı terör konusunda artık deneyimli bir ülke haline gelmiştir.1973 ve 1985 yılları arasında ASALA adlı Ermeni terör örgütü, Türkiye dahil

⁶⁰ www.egm.gov.tr/temuh/terorizm9.htm, 22.11.2009

⁶¹ www.egm.gov.tr/temuh/terorizm9.htm, 22.11.2009

16 farklı ülkede Türk Mülki ve Diplomatik hedeflere karşı terör saldırısında bulunmuştur. ASALA, Armenian Secret Army For The Liberation of Armenia ifadesinin kısaltmasıdır. Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu manasındadır. Ermeni Terör eylemlerinde, Türkiye'de iç huzursuzluğun zirveye çıktığı 1979 yılından itibaren artış gözlenir. 21 ülkenin 38 kentinde,39'u silahlı,70'i bombalı, biri de işgal şeklinde 110 terör eylemi gerçekleşmiştir.

ASALA Terör örgütü ile aynı dönemlerde Türkiye'de PKK olarak bilinen, Kürdistan İşçi Partisi kuruluşunu gerçekleştirir.27 Ekim 1978 yılında Diyarbakır Lice ilçesi Fis köyünde yapılan bir toplantı ile kuruluş bildirgesi yayınlanır. Başkan olarak Abdullah Öcalan, Başkan yardımcısı olarak Cemil Bayık seçilir.

PKK, 1978 yılından günümüze kadar Türkiye'nin terör gündeminden hiç inmemiştir. Avrupa Birliği süreci devam ederken Türkiye PKK terör örgütü ile mücadelesine devam etmiştir.

Avrupa Konseyi bünyesinde doğrudan terörizmle mücadele anlamında tek sözleşme, Tedhişçiliğin Önlenmesi Avrupa Sözleşmesidir.27 Ocak 1977 tarihinde imzaya açılmış ve 4 Ağustos 1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 19 Mayıs 1981 tarihinde onaylamıştır. Sözleşmenin amacı, terör faaliyetleri ile itham edilen kişilerin ilgili ülkeye iade edilmesi veya buldukları ülkede yargılanmalarının sağlanmasıdır.

Avrupa Konseyi Terörizm Uzmanlar Komitesinin (CODEXTER) hazırlamış olduğu ' Terör Suçlarıyla Mücadele' sözleşmesinde terör şöyle tanımlanır;

'Özünde var olan haksız gerekçelerle bir toplumu korkutma veya bir hükümeti veya uluslar arası bir kuruluşu herhangi bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamak veya bir ülkenin veya uluslar arası kuruluşun anayasal, sosyal, siyasi ve ekonomik alanlarda ki temel yapısını ciddi olarak sarsmak veya tahrip etmek' olarak tanımlanır.⁶²

Sözleşme, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere esas almakla birlikte, terörle mücadele anlamında, terör amacıyla halkı kışkırtmak, terör örgütüne eleman kazandırma, terör amaçlı eğitim verme suçlarını yeni suçlar olarak tanımlamıştır. Sözleşme 2005 Mayıs ayında Polonya'da yapılan 3.Avrupa Konseyi Zirvesi'nde taraf devletlerin imzasına açılmış, Türkiye sözleşmeyi imzalamış ama onay aşamasındadır.

⁶² www.egm.gov.tr/temuh/terorizm7.htm, 23.11.2009

Avrupa Birliği 02.05.2002 tarihinde PKK'nın faaliyetlerini yasaklamıştır.PKK'nın KADEK-KONGRA/GEL olarak değişen yapılanması ise, 05.04.2004 tarihinde yasaklanmıştır.

Avrupa Birliği Konseyi Terörist Örgütler Listesi uyarınca PKK-KADEK, KONGRA-GEL' i Terörist olarak kabul eden ülkeler şunlardır;

- Belçika
- Çek Cumhuriyeti
- Danimarka
- Estonya
- İrlanda
- İspanya
- İsveç
- Finlandiya
- Hollanda
- Litvanya
- Lüksemburg
- Macaristan
- Polonya
- Slovakya
- Slovenya
- Yunanistan

Almanya, Fransa, İngiltere ve Hollanda'da değişik tarihlerde PKK yapılanmasını terör örgütü olarak kabul etmiştir.

İBDA/C terör örgütü de Avrupa Birliği Konseyi tarafından 02 Nisan 2004 tarihinde terör örgütü olarak kabul edilmiştir.⁶³

---

⁶³ www.egm.gov.tr/temuh/mucadele9.htm, 23.11.2009

3.7.AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE TERÖRLE MÜCADELE ALANINDA YAPILAN YENİLİKLER

3.7.1. İnsan Hakları Birimi: Avrupa Birliği sürecinde kolluk kuvvetlerinin terörle mücadele veren birimlerinde de pozitif anlamda değişiklikler olmuştur. Bu amaçla Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı bünyesinde 31.01.1996 tarihinde İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü kurulmuş, 26.02.1999 tarihinden itibaren de bu birim İnsan Hakları Şube Müdürlüğü olarak faaliyete geçmiştir.

3.7.2. Nezarethane ve İfade Alma Yerleri: Nezarethane ve ifade alma odalarında standartlara gidilmeye başlanmıştır. Nezarethane standardı olarak, en az 7 metrekare genişlik, 2,5 metre yükseklik, duvarlar arasının en az 2 metre olması, yeterli ışıklandırma, havalandırma imkânları, doğal ihtiyaçlar için tuvalet, banyo, yatma, ısınma, oturma yerlerinin olması istenmiştir.

Türkiye genelinde 2861 adet nezarethaneden 2233 adedinde iyileştirme çalışmaları tamamlanmış, 628 adedinde ise çalışmalar devam etmektedir. Türkiye genelinde nezarethanelerin % 78 'i standartları sağlamış, % 22'si ise standartları sağlayamamıştır.⁶⁴

3.7.3. Denetleme: Cumhuriyet Savcılarına, gözaltına alma, ifade alma, nezarethanelerin denetleme yetkisi verilmiştir. Cumhuriyet Savcıları aksaklık olması durumunda Polis ve Jandarma birimleri ile koordine kurarak durumun düzeltilmesi yoluna gitmektedir.

3.7.4. İfadelerin Kayda Alınması: 01.09.1998 tarihli genelge ile özellikle organize suçlar, terör suçları ve asayişe müessir olup önem arz eden suçlara ilişkin ifadesi alınan tüm şahısların ve yabancı uyruklu şahısların ifadeleri imkânlar ölçüsünde video kaydına alınmaktadır.

3.7.5. POLNET Projesi: Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından yürütülen proje ile kolluk kuvvetleri verilere çok hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu verilerin amacı dışında kullanılması kontrol altına alınmıştır. Aranılan şahıslar, adres bilgileri, oto bilgileri, pasaport ve ehliyet bilgilerine çok hızlı ulaşılabilir. Böylece şahısların gereksiz yere gözaltında kalması veya gözaltı süresinin uzamasının önüne geçilmektedir. Ayrıca POLNET sistemi ile MERNİS isimli merkezi nüfus

⁶⁴ www.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari5.htm, 23.11.2009

sistemi, tehdit ve yolcu projeleri, kaza projeleri, kayıp eşya ve belge projeleri, trafik tescil projeleri ile birçok alanda hız kazanılmış ve daha hızlı çözüme yönelik çalışmalar yapılmıştır.

3.7.6.Çocuk Polisi Birimleri: Türkiye'nin de imzalamış olduğu BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme doğrultusunda 2001 yılında Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Çocuk Polisi birimi kurulmuştur.

81 İl Emniyet Müdürlüğü'nde Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştür. Çocuk Şube Müdürlüğü bünyesinde, sosyal hizmetler uzmanı, pedagog, psikolog ve çocuk gelişimcisi istihdamı sağlanmıştır

Jandarma Genel Komutanlığı tarafından da çocukların korunması, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili çalışma yapmak üzere Jandarma Çocuk Merkezleri kurulmuştur.⁶⁵

Jandarma tarafından kurulan çocuk merkezleri şunlardır;

- İstanbul Bahçeşehir Çocuk Merkezi
- Ankara Jandarma Çocuk Merkezi
- İzmir Jandarma Çocuk Merkezi
- Aydın Jandarma Çocuk Merkezi
- Antalya Jandarma Çocuk Merkezi
- İstanbul Taşdelen Jandarma Çocuk Merkezi

İç Güvenlik Hizmeti veren Kolluk Kuvvetleri'nden Jandarma ve Polis Birimleri Çocuk Birimleri ile 18 yaşın altında kalan tüm vatandaşlara hizmet etmeye başlamıştır. Burada amaç suç işlemeye yönelik olarak çocukların istismarını engelleme, çocuk suçluluğunu ve nedenlerini ortadan kaldırma, aileler ile iletişim içinde çocukları suç tuzaklarından kurtarmak olarak verebiliriz.

3.7.7.Gözaltı İzleme Birimleri: 01.08.1995 tarihinde gözaltına alınan şahısların sorulabileceği, yakınlarına ve adli birimlere haber verilebileceği 'Gözaltı İzleme Birimleri' kurulmuştur. İzleme Merkezlerinin merkez ve taşra teşkilatları da kurulmuştur. Bu birimler Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde AKKM Daire

⁶⁵ www.jandarma.gov.tr, 12.12.2009

Başkanlığı (Ana Komuta Kontrol Merkezi Daire Başkanlığı) altında çalışmaktadırlar.

AKKM Daire Başkanlığı 2006 yılı gözaltı verileri örnek olarak aşağıda verilmiştir;⁶⁶

Tablo-10
(2006 Yılı Gözaltı İstatistikleri)

2006 YILI TÜRKİYE GENELİ GÖZALTINA ALINAN ŞAHISLARA AİT İSTATİSTİKİ BİLGİLER								
KOD	İLİ	TERÖR	ASAYİŞ	KAÇAKÇI.	TRAFİK	ŞÜPHELİ	DİĞER SUÇLAR	TOPLAM
1	ADANA	283	4845	918	217	12	278	6553
2	ADIYAMAN	13	538	82	23	2	21	679
3	AFYON	3	915	150	35	0	1	1104
4	AĞRI	14	397	156	18	0	26	611
5	AMASYA	3	240	48	6	0	0	297
6	ANKARA	236	8710	2010	586	5	1083	12630
7	ANTALYA	97	5888	1401	226	0	0	7612
8	ARTVİN	0	160	36	17	0	160	373
9	AYDIN	13	1490	416	63	12	88	2082
10	BALIKESİR	11	1983	327	34	2	288	2645
11	BİLECİK	0	297	105	24	2	19	447
12	BİNGÖL	7	133	30	0	0	0	170
13	BİTLİS	0	186	86	9	2	27	310
14	BOLU	0	316	42	16	4	13	391
15	BURDUR	5	430	96	11	3	2	547
16	BURSA	47	7043	691	165	9	53	8008
17	ÇANAKKALE	1	540	98	12	1	7	659
18	ÇANKIRI	4	240	23	8	1	15	291
19	ÇORUM	0	1259	89	0	1	0	1349
20	DENİZLİ	3	635	139	23	0	0	800
21	DİYARBAKIR	1020	4279	709	108	14	168	6298
22	EDİRNE	3	317	365	16	5	45	751
23	ELAZIĞ	64	727	82	29	0	0	902
24	ERZİNCAN	9	172	69	9	0	0	259
25	ERZURUM	30	1078	105	34	0	1	1248
26	ESKİŞEHİR	32	1198	229	49	1	476	1985
27	G.ANTEP	80	6277	709	129	0	0	7195
28	GİRESUN	4	597	78	37	1	1	718
29	GÜMÜŞHANE	0	110	35	5	29	0	179
30	HAKKÂRİ	91	36	90	0	0	1	218
31	HATAY	27	505	91	37	0	5	665

⁶⁶ http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/istatistikler.htm,23.11.2009

32	ISPARTA	1	418	83	23	0	0	525
33	MERSİN	100	4641	1182	194	63	56	6236
34	İSTANBUL	842	52213	1037	571	1034	419	56116
35	İZMİR	193	5630	1476	132	401	73	7905
36	KARS	12	539	36	10	0	0	597
37	KASTAMONU	4	488	117	24	1	6	640
38	KAYSERİ	10	2600	353	101	0	0	3064
39	KIRKLARELİ	40	920	134	33	7	10	1144
40	KİRŞEHİR	0	341	19	11	4	0	375
41	KOCAELİ	101	3044	806	199	18	57	4225
42	KONYA	114	3695	484	174	1	16	4484
43	KÜTAHYA	8	641	38	17	6	0	710
44	MALATYA	16	963	160	41	15	0	1195
45	MANİSA	8	2848	185	72	6	6	3125
46	K.MARAŞ	5	954	176	42	0	180	1357
47	MARDİN	157	561	126	18	0	7	869
48	MUĞLA	15	1258	356	52	50	386	2117
49	MUŞ	14	177	87	9	11	5	303
50	NEVŞEHİR	1	234	91	18	5	55	404
51	NİĞDE	1	104	15	6	0	0	126
52	ORDU	1	321	80	18	0	23	443
53	RİZE	0	329	58	45	0	0	432
54	SAKARYA	4	1241	385	77	11	48	1766
55	SAMSUN	0	2005	462	72	0	0	2539
56	SİİRT	18	159	56	1	0	0	234
57	SİNOP	0	267	44	8	0	53	372
58	SİVAS	37	613	87	22	0	64	823
59	TEKİRDAĞ	3	986	96	38	0	393	1516
60	TOKAT	10	620	136	28	0	0	794
61	TRABZON	5	685	168	4	0	0	862
62	TUNCELİ	215	162	61	2	0	0	440
63	ŞURFA	167	1396	245	87	0	463	2358
64	UŞAK	5	907	122	21	0	3	1058
65	VAN	246	540	275	37	2	37	1137
66	YOZGAT	0	504	35	172	0	34	745
67	ZONGULDAK	6	852	48	19	0	4	929
68	AKSARAY	0	294	248	27	0	0	569
69	BAYBURT	7	33	7	0	0	0	47
70	KARAMAN	0	427	75	10	0	0	512
71	KIRIKKALE	0	306	26	15	0	54	401
72	BATMAN	200	411	113	18	0	7	749
73	ŞIRNAK	37	135	167	10	0	194	543
74	BARTIN	0	220	48	4	0	0	272
75	ARDAHAN	1	237	72	9	1	24	344
76	İÇDİR	6	238	82	7	0	0	333

77	YALOVA	0	356	77	20	2	10	465
78	KARABÜK	1	315	27	8	0	0	351
79	KİLİS	0	257	82	0	0	9	348
80	OSMANİYE	13	840	87	23	5	11	979
81	DÜZCE	1	369	57	19	2	14	462
	TOPLAM	4725	149835	19992	4514	1751	5499	186316
"Terör" bölümü, siyasi içerikli toplumsal olayları da kapsamaktadır.								

Gözaltına alınan şahıslarla ilgili değişik genalgeler yayınlanarak dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiştir. Bu hususlar;

- İfade almanın kurallara uygun yapılması
- Gözaltında bulundurma prosedürlerine dikkat edilmesi
- Gözaltı kayıtlarının düzenli ve eksiksiz tutulması
- Gözaltına alınan yabancılara dair uygulanması gereken kurallara uyma
- Yakalama, gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliklerine riayet edilmesi
- İnsan Haklarına önem vermek ve İnsan Hakları ihlallerinden kaçınmak olarak sıralanabilir.⁶⁷

3.8.AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE KRİMİNAL LABORATUARLAR

Avrupa Birliği sürecinde kolluk kuvvetlerinin suç ve suçluya ulaşma metotlarını gözden geçirmeleri gerekti. Suç meydana geldikten sonra suçlu için öncelikli olarak sabıkalılardan yola çıkarak ya da failden yola çıkarak çalışılıyordu. Yeni süreçte suç ve suçlu için asıl hedef maddi delil elde ederek olayı çözmek olarak değişti. Artık suçun ve suçlunun analizi yapılmakta, maddi delil elde edebilmek için her türlü bilimsel yöntem denenmektedir.

Öncelikli olarak bazı terimlerin tanımını yapmamız gerekiyor.;

Delil: Meydana gelen bir suçun aydınlatılması ve suç sanıklarının tespitine yarayan her türlü ispat vasıtalarına denir.

Maddi Delil: İtiraf ve şahadet dışında kalan, suç ve suç sanıkları ile ilgili maddi bir yapıya sahip, canlı veya cansız dokunulabilen şeylerdir.

Suç eşyası: Soruşturma için delil olmak üzere faydalı görülen suçta kullanılan, suçta kullanılmak üzere hazırlanan, kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması suç teşkil eden eşyayı tarif eder.

⁶⁷ www.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari5.htm,23.11.2009

Olay Yeri: Suç kastının davranışa dönüştüğü yerde başlayan ve failin kaçış yolu ile devam eden olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç sanıkları ile ilişkisinin saptanabileceği ve maddi delillerin tespit edilebileceği suçun işlendiği yer, fail, mağdur gibi dinamik alanları ifade eder.⁶⁸

1938 yılında Polis Enstitüsü'nün kurulduğu yıllarda, öğrencilerin bilgilerini arttırmak amacıyla küçük çapta Kriminalistik Laboratuvarı kurulmuştur.⁶⁹ Günümüze kadar birçok iyileştirme çalışmaları neticesinde Polis Kriminal Laboratuvarları oldukça gelişmiş ve büyümüştür.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde ise 21 Aralık 1987 tarihinde Jandarma Kriminal Laboratuvar'ı kurulma çalışmalarına başlanmıştır. 10 Nisan 1993 tarihinde Parmak İzi, Grafoloji ve Sahtecilik, Patlayıcı Maddeler, Balistik, Kimya ve Biyoloji Laboratuvarları hizmet vermeye başlamıştır. 1994 yılında Teknik Fotoğraf Film ve Ses Analiz Laboratuvarı kurulmuştur. Jandarma Genel Komutanlığı, 1994 yılında Van'da, 1998 yılında Bursa'da ve 2005 yılında Aydın'da Jandarma Bölge Kriminal Laboratuvarları kurulmuştur.

Kriminal Polis Laboratuvarlarının delil inceleme ve değerlendirme ile ilgili birimleri aşağıda verilmiştir.

3.8.1.Balistik İnceleme Şube Müdürlüğü: Kovan ve Mermi Çekirdeği İnceleme, Ateşli Silahları İnceleme ve Ateşsiz Silahları İnceleme Büro Amirlikleri bulunur. Silahı tespit edilemeyen öldürme, yaralama, ateş etme ve saldırı gibi olaylarda kovan ve mermi çekirdeği incelenip tasnife tabi tutulur. Diğer olaylarla eldeki veriler irtibatı araştırılıp, olayların gerçek faillerinin ortaya çıkması sağlanır.

Kovanlar ve fişekler üzerindeki renk, harf ve rakam kodları vasıtasıyla menşei ve nitelikleri konusunda araştırma yapılır.

Ateşli silahların ve mühimmatların tesirli mesafelerini belirlemek için çalışmalar yapılır. Balistik koruyucu niteliğe sahip güvenlik ekipmanlarının silah ve mühimmat türlerine göre testleri ve deneyleri yapılır.

⁶⁸ İl Emniyet Müdürlükleri Kimlik Tespit ve olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliği, Tanımlar

⁶⁹ www.egm.gov.tr/daire.kriminal.asp,14.11.2009

Olay yerinde balistik açıdan bulunabilecek deliller şunlar olabilir;⁷⁰

- Ateşli silah
- Ateşsiz silah
- Kovan
- Mermi çekirdeği
- Mermi çekirdeği gömlek parçaları
- Mermi çekirdeği nüvesi
- Fişekler
- Kartuş
- Tapa
- Saçma taneleri

3.8.2.Belge İnceleme Şube Müdürlüğü: El Yazısı ve İmza İnceleme Büro Amirliği, Belge Sahteciliği İnceleme Büro Amirliği, Makine Yazıları İnceleme Büro Amirliği ve Para Sahteciliği İnceleme Büro Amirliklerinden oluşur. El yazıları ve imzaların kaligrafik incelemeleri ve kişilere aidiyetleri, sahtecilikle ilgili çalışmalar yapılır.

Suçta konu olan el yazıları arşivlenerek, kişiler bakımından irtibat çalışması yapılır. Sahte düzenlenmiş veya tahrif edilmiş belgeler üzerinde incelemelere yapılır. Mühür-Kaşe izi, baskılar orijinaleri ile karşılaştırılarak mukayese suretiyle gerçek veya sahte olduğu belirlenir. Mekanik, elektrikli veya elektronik daktilo makinelerinin ve bilgisayar yazıcılarının aidiyetleri yönünden çalışmalar yapılır. Sahte olarak basılan kâğıt paraların sahtelik yöntemler belirlenmeye çalışılır.

Belgelerdeki daktilo, fotokopi makinesi, bilgisayar yazıcısı ve faks makinesi ile oluşturulmuş belgeler incelenir ve örnek çıktılarla karşılaştırılması yapılır. Pasaport, vize, nüfus cüzdanı, kimlik belgeleri, kredi kartı, sürücü belgesi, çek, senet, tahvil, trafik tescil belgeleri ve diğer resmi belgelerin incelenmesi, gerçekliği ve karşılaştırılması yapılır. Burada yapılan işlemler suçluyu tespit için çok önemlidir. Elde edilen maddi deliller incelenerek, şüpheli şahıs veya şahısların izleri ile karşılaştırılarak gerçeğe en kısa zamanda ulaşılması sağlanır.

---

⁷⁰ Kriminal Polis Lab. Daire Bşk, *Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit İşlemlerine İlişkin Hukuki Düzenlemeler*, 72 Tasarım, Ankara,2006,s.192

3.8.3.Biyolojik İnceleme Şube Müdürlüğü: Serolojik İnceleme Büro Amirliği, Elektroforetik İnceleme Büro Amirliği ve Genetik İnceleme Büro Amirliği'nden oluşur. Biyolojik delillerin ayırım ve tasnifleri bu şubede yapılır. Kan numunelerinin gruplandırılması, biyolojik numunelerinin enzim tiplerini belirlemek gibi çalışmalar yapılır. Kan, kıl, meni ve tükürük gibi biyolojik numunelerin genetik özellikleri tespit edilir. Şüphelilerden alınan numuneler ile eldeki deliller arasında mukayese çalışmaları yapılır. Burada en çok cinayet veya tecavüz gibi suçlarda elde edilen delillerin analizi yapılır. Kolluk kuvvetleri olay yerinden topladıkları her türlü delili değerlendirilmek üzere Olay Yeri İnceleme birimlerine veya Kriminal İnceleme birimlerine gönderirler. Bununla ilgili hukuki prosedür takip edilmelidir. Bu birimlerde yapılan en önemli çalışmalardan biride kısaca DNA olarak bilinen ve bir kişinin genetik kodlarını muhafaza eden deoksiribonükleit asit ile ilgili çalışmalar yapmaktır. DNA analizleri, DNA tasnifleri ile birçok suç çözülebilmektedir.

Kolluk Kuvvetleri'nin elde ettiği biyolojik bulguların tanımlaması yapılır bu birimde yapılır. Şüpheli gelen numune kan mı, tükürük mü, meni mi? Burada tespit edilir. Tespit edilen numunelerin insana mı yoksa hayvana mı ait olduğu buradan tespit edilir.

Genetik incelemeler yapılarak bir canlının tüm özellikleri tespit edilmeye çalışılır. Bir çocuğun parmak izinden yola çıkarak anne ve babası tanımlanamaz ama DNA parmak izi tekniği ile anne ve babası tespit edilebilmektedir. Bir cesedin parmak izlerini taşıyan dokusu tamamen çürümüş olsa dahi, kemik dokularından kimlik tespiti yapılabilmektedir. Parmak izi ile cinsiyet tespiti mümkün değilken, DNA tekniği ile Cinsiyeti kesin tayin etmek mümkündür.

3.8.4.İz İnceleme Şube Müdürlüğü: Ayakkabı ve Araç Teker İzleri İnceleme Büro Amirliği, Alet İzleri İnceleme Büro Amirliği'nden oluşur. Suça konu olan ayakkabı ve tekerlek izlerinin kaynaklarının tespiti ve irtibat kurulması, arşivleme çalışmaları yapılır. Metal, cam, plastik, ahşap ve benzeri malzemeler ile ilgili çalışmalar yapılır. Kolluk Kuvvetleri tarafından elde edilen araçların şasi ve motor numaralarının incelenmesi, metaller üzerinde mühür izlerinin tespit edilmesi, Seri numaralarının orijinalliklerinin tespit edilmesi sağlanabilir. Basit bir olay gibi görülen bir ayakkabı izi

büyük bir suçun, cinayetin, bomba olayının veya tecavüz olayının çözülmesini sağlayabilir. Tespit edilen bir ayakkabı izi ile şunlar tespit edilebilir;

- ✓ Ayakkabı tabanı desenine göre şüpheli tespit edilebilir.
- ✓ Elde ki şüpheliler elenebilir.
- ✓ Marka üreticisi tespit edilebilir. Olay yerine yakın o marka ayakkabıları satan yerlerin tespiti yeni deliller sağlayabilir.
- ✓ Genel ve özel ölçüler belirlenebilir. Ayakkabı numarası tespiti ile şüpheli elenebilir veya şüphe kuvvetlenebilir.
- ✓ Şüphelinin olay yerine gidip gitmediği hakkında bilgi sahibi olunabilir.
- ✓ Hangi şüphelinin nerede hangi suçu işlediği anlaşılabilir.

3.8.5.Kimyasal İnceleme Şube Müdürlüğü: Uyuşturucu Madde İnceleme Büro Amirliği, Patlayıcı Madde İnceleme Büro Amirliği, Atış Artıkları İnceleme Büro Amirliği, Toksik Madde İnceleme Büro Amirliği, Genel İnceleme Büro Amirlikleri'nden oluşur. Uyuşturucu maddelerin, patlayıcı maddelerin inceleme ve analizleri yapılır. Elde edilen delillerin diğer olaylarla irtibatı kontrol edilir. Atış artıkları incelenerek atış mesafesi tayin edilmeye çalışılır. Yangın artıklarında yangına sebep olan veya yangını hızlandıran madde belirlenmeye çalışılır. Kanda alkol analizi yapılır. İdrar ve kanda uyuşturucu ile ilgili analizler yapılabilmektedir. Genel incelemelerde ise lif, mürekkep, boya, metal, cam, yapışkan gibi maddelerin incelemesi yapılır.

3.8.6.Ses-Görüntü ve Data İnceleme Şube Müdürlüğü: Ses İnceleme Büro Amirliği, Data İnceleme Büro Amirliği, Görüntü İnceleme Büro Amirliği ve Teknik Fotografi Büro Amirliğinden oluşur. Teyp, video ve benzeri her türlü ortama kaydedilmiş ses ve görüntülerin orijinalliği araştırılır. Yapılmış montaj varsa onların tespiti yapılmaya çalışılır. Teyp ve video gibi her türlü ortamda ki seslerin anlaşılır hale getirilmeye çalışılır. Bilişim suçlarına konu olan malzemelerin incelemesi yapılır. Veri depolama ünitelerinin suç delilleri varsa araştırılır, gizli dosyalar, silinmiş dosyalar, şifreler ve korumalı dosyalar araştırılır. Veri depolama ünitelerinin bırakacağı fiziki izler incelenir.

Fotoğraflar üzerinde inceleme yapılarak, fotomontaj, rötuş veya başka değişiklik varsa tespit edilir. Konuşmaların içerikleri anlaşılır hale getirilerek metin haline getirilir.

Kaydedilmiş seslerin kişilere ait olup olmadığı spektrografik analizi yapılarak tespit çalışması yapılır.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde merkezde yapılan çalışmalar taşrada da yapılmıştır. Bölge Kriminal Polis Laboratuvarları kurulmuş ve 1996 yılı itibari ile Kimlik Tespit ve Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüklerinin kurulması onaylanmıştır. Kriminal Bölge Laboratuvarları İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Samsun, Erzurum, Bursa ve Diyarbakır'da bulunmaktadır. Her bölge laboratuvarı sorumlu illerin adli işlemlerini bakmaktadır. İllerde kurulu bulunan Olay Yeri İnceleme birimleri de Parmak İzi Büro Amirliği, Teknik Fotoğraf Büro Amirliği, Parmak İzi Laboratuvar Büro Amirliği, Eşkâl Tespit Büro Amirliği, Otomatik Parmak İzi İşlemleri Büro Amirliği ve Olay Yeri İnceleme Ekipler Amirliği'nden oluşur.

Şube müdürlüğünün görevleri olarak şunlar sayılabilir;

1. Kişilerin kimliklerini, uluslar arası kabul edilen parmak izi ve fotoğraf tekniğine göre tespit etmek.
2. On parmak, tek parmak ve gerektiğinde avuç izlerini almak ve tasnif edip arşivlemek.
3. Parmak izi alınan kişilerin, işledikleri suçlarla zabıtaya intikal eden her türlü hallerini ve sonuçlarını takip ederek, geçmiş durumlarını gösteren parmak izi sicil kayıtlarını tutmak.
4. Polisin Kriminal teknik görevlerinin gerektirdiği fotoğrafçılık hizmetlerini yürütmek.
5. Kişilerin eşkâl tespitini yapmak, sınıflandırmak ve arşivlemek, gerektiğinde görgü tanıklarının beyanlarına göre robot resimler çizmek ve bunları arşivle karşılaştırmak.
6. Olay yerini teknik imkânlarla incelemek, kroki, plan, fotoğraf ve video ile tespit etmek, elde edilen iz ve delilleri toplamak, değerlendirmek, Polis Bölge Laboratuvarına gönderilmesi gereken delilleri usulüne uygun ambalajlama ve sevk etmek.
7. Olay yerinden elde edilen parmak ve avuç izleri ile mekân itibariyle bırakılan diğer izleri, arşivinde ki mevcut izlerle veya şüpheliye ait izlerle karşılaştırmak ve gerekli teşhisi yapmak.

8. Kişilere ait sicil ve parmak izi dosyalarında ki parmak izi kimlik, eşkâl, suç ve benzeri her türlü bilgileri bilgisayara kaydetmek.
9. Olay yeri ve maddi delillerle ilgili olarak olay ve mukayeseli olay analizlerine katılmak.

Olay yeri İnceleme Ekiplerinin incelemekle yükümlü olduğu olaylar şu şekilde sıralanabilir;⁷¹

- Ölümle sonuçlanan olaylar.
- Irza tecavüz olayları.
- Gasp ve soygun olayları.
- Silahlı saldırı ve ateş etme olayları.
- Kundaklama şüphesi ve şüpheli yangın olayları.
- Kalpazanlık, uyuşturucu madde üretimi veya depolanması ve yasadışı örgüt evleri.
- Verilen zararın boyutları itibariyle önem arz eden hırsızlık olayları.
- Yetkili kişi ya da makamlarca istenilmesi halinde diğer olaylar.

3.9. AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE POLİSİN DÂHİL OLDUĞU TWINNING PROJELERİ

Türkiye, Avrupa Birliği sürecinde yürüttüğü projelerde yardım almak ve ilgili ülkelerde ki uygulamaları Türkiye'ye aktarmak için eşleştirme projeleri yürütülmektedir.

Twinning (eşleştirme), 1998 yılında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından, aday ülkelerin kamu kurumlarına, Avrupa Birliği mevzuatını uygulamaya yönelik destek olmak amacı ile kurulmuştur. Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğü'nce yürütülen 13 adet Twinning projesi bulunmaktadır. Emniyet teşkilatı, yürüttüğü projeler ile İnsan hakları standardını sürekli iyileştirme ve geliştirme çabasıdadır.

Twinning Projeleri kapsamında yapılan bazı çalışmalar şunlardır;⁷²

⁷¹ İl Emniyet Müdürlükleri Kimlik Tespit ve olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğü Kuruluş Görev ve Çalışma Yönetmeliği.

⁷² www.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari9.htm, 23.11.2009

3.9.1.İfade Alma Teknikleri ve İfade Alma Odalarının Geliştirilmesi

Projesi: Türkiye’de ‘İfade Alma Yöntemlerinin ve İfade Alma Odalarının Geliştirilmesi Projesi’ 2006 yılında tamamlanmıştır. Bu başlık altında üç bileşen vardır. Birinci bileşen; İfade alma yöntemleri ve ifade alma odaları ile ilgili standart ve kılavuzlar hazırlayarak, yakalama, gözaltına alma ve ifade alma gibi konularda 25832 sayılı Adalet Bakanlığı Yönetmeliği kabul edilmiştir. Ayrıca 27 ilde ifade alma sırasında görsel ve işitsel kayıt imkânı veren ve uluslar arası standarda uygun 30 ifade alma odası kurulmuştur.

3.9.2.İfade Alma ve İnsan Hakları Eğitimi:

İfade alma ve insan hakları ile ilgili eğitim el kitabı hazırlanmıştır. Eğitici eğitimi seminerleri 2005 yılında yapılarak 251 personel İnsan Hakları Eğitici olarak eğitilmiştir. Bu kapsamda 81 ilde 120 eğitim gerçekleşmiş ve üç günlük bu eğitimlerde 2470 personel eğitilmiştir.

3.9.3.Adli Kolluk, Savcılar, Mahkeme ve Avukatlar Arasında Dava Öncesi

Aşamada İşbirliği: İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Savcıları, Mahkemeler, Barolar ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden ve İtalyan, Alman ve Avusturya’nın uzmanlarından oluşan bir ortak çalışma grubu kurulmuştur. Bu ortak çalışma grubu, Avusturya, Almanya ve İtalya karşılaştırmalı analiz esasına göre işbirliği modeli geliştirilmiştir. Bu işbirliği çerçevesinde ilgili birimlerin katılımı ile sekiz bölgede dokuz konferans düzenlenmiştir.

3.9.4.Türk Polisinin Sorumluluğunun, Verimliliğinin ve Etkinliğinin

Güçlendirilmesi Projesi: Türk Polisinin Avrupa Birliği üye ülkelerde ki polis birimleri ile birikimlerinin karşılaştırılması, çağdaş ve insan odaklı ilkeler doğrultusunda, kurumsal kapasitesinin artırılması yoluyla güçlenmesi ve etkinliğinin arttırılması çalışmalarıdır. Proje kapsamında ortak eylem planı hazırlanması, Polis Eğitim Programlarının geliştirilmesi, Polis Personel Sisteminin geliştirilmesi, Toplum Destekli Polislik ve Polis Uygulamalarında insan haklarına duyarlılık olarak sıralayabiliriz.

3.9.5.Türkiye’de İnsan Hakları Reformlarının Uygulanmasına Destek Projesi: Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı’nın yürüteceği projenin Polis ayağını Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Proje kapsamında 2007 yılında 600 amir sınıfı personele eğitim verilmiştir.

3.9.6.Polisin Adli Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi: Projenin ana amacı suç soruşturması aşamasında insan hakları ihlallerini engelleme ve en alt düzeye çekmektir. Polisin ‘delilden sanığa ulaşılması’ prensibini benimsemesi ve soruşturmalarda en temel prensip olması ile ilgili çalışmalardır. Bu çalışmalar kapsamında DNA veri Bankasının kurulması, Türk Kriminal Polis Laboratuvarlarının kapasitesinin artırılması amaçlanmaktadır.

3.10.KOLLUK GÖREVLİLERİNİN İNSAN HAKLARI İLE İLGİLİ UYGULAMALARINI DENETLEYEN KURULLAR

3.10.1.Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı: Başkanlık 14.04.2001 tarihli ve 4643 sayılı kanunla kurulmuştur. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı’nın amacı; insan hakları ile ilgili konularda diğer görevli kuruluşlarla işbirliği içinde olmak, koordinasyon sağlamak, insan hakları konusunda mevzuatın uygulamasını takip etmek, görülen aksaklıkları giderilmesi için çalışmalar yapmaktır. Kurul insan hakları ihlalleri ile ilgili başvuruları da inceler.

3.10.2.Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı: 08.12.1990 tarihli 3686 Sayılı Kanunla kurulmuştur. İnsan hakları konusunda ki gelişmeleri izlemek, uygulamaları takip etmek ve ihlallerle ilgili başvuruları incelemek komisyonun görevleridir. Komisyon, karakollarda, nezarethanelerde, cezaevlerinde, ıslahevlerinde ve akıl hastanelerinde araştırma ve incelemelerde bulunmaktadırlar.

3.10.3.İnsan Hakları İl ve İlçe Kurulları: Bu kurullar, insan hakları konusunda üniversitelerle, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak ve insan hakları konusunda gelişmeler sağlamaktır. Kadın, çocuk, hasta ve özürlü hakları ile ilgili araştırmalar yapmak, okula gidemeyen çocuklarla

ilgili çalışmalar yapmak, nezarethane koşullarının iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapmak sayılabilir.

3.10.4.İçişleri Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı İnsan Hakları ve Uluslararası Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı: İçişleri Bakanlığı'nın görev alanına giren insan hakları konusu ile ilgili iş ve işlemlerin koordinasyonu bu daire tarafından yapılmaktadır. 1992 yılında yapılan düzenleme ile 'İnsan Hakları ve Uluslararası Kuruluşlar Daire Başkanlığı olarak kurulmuştur.

3.10.5.İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı İnsan Hakları İhlallerinin İnceleme Bürosu: Büronun görevi insan hakları ihlal iddialarını araştırmak ve insan hakları alanında rapor hazırlamakla görevlidir.⁷³ Şubat 2004 tarihinde kurulmuştur.

Bu denetleme kurum ve kuruluşları dışında alıkonulma yerlerinin sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar tarafından da denetlenebilmesi tavsiye edilmektedir. Bu yerleri denetleme ve ziyaretlerde şu meslek gruplarının bulunması faydalı olarak tavsiye edilmektedir;

- ✓ Avukatlar
- ✓ Hemşireler
- ✓ Adli Tıp Uzmanı Doktorlar
- ✓ Psikiyatri uzmanları ve psikologlar
- ✓ Sivil toplu temsilcileri
- ✓ İnsan hakları, ceza infaz sistemi ve polis gibi konularda uzman olanlar.⁷³

Yine bu ziyaretlerde alıkonulma yerlerinde bakılması istenen ve dikkat edilmesi istenen konular şu şekilde sıralanmaktadır;

Muamele:

- ✓ Kötü muamele iddiaları
- ✓ Tam tecrit
- ✓ Kısıtlama araçları
- ✓ Zor kullanım

---

⁷³ Diyarbakır Barosu, *Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi Bir Uygulama Kılavuzu, Buluş Mat. Ankara,2006.s.27.*

Koruma Tedbirleri:

- ✓ Denetleme
- ✓ Şikâyet Prosedürleri
- ✓ Disiplin Prosedürleri
- ✓ Alıkonulmanın kayıt altına alınması
- ✓ Tutulanların kategorilere ayrılması

Maddi Koşullar:

- ✓ Yiyecek
- ✓ Işıklandırma ve havalandırma
- ✓ Kişisel hijyen
- ✓ Temizlik koşulları
- ✓ Giysi ve yataklar
- ✓ Aşırı kalabalık ve yerleştirmenin kontrol edilmesi istenmektedir.⁷⁴

Avrupa Birliği Uyum sürecinde Kolluk Kuvvetlerinde yapılan çalışmaların en temel amacının Kolluk Kuvvetlerinin '*Hesap Verebilirliğini*' sağlamak, '*İnsan Haklarına Saygılı*' olmak, '*Delilden Suçluyla Ulaşmak*' ve '*Profesyonel Olmak*' diyebiliriz. Hesap Verebilirlik tüm devlet kurum ve kuruluşları için geçerli olmalıdır. Yargı yollarının tüm işlemler için açık olması devletin hukuk ve tarafsızlık konusunda güvenilirliğini sağlayacaktır. Haksızlığa uğradığında hesabını sorabilen bir vatandaş, daha çok güven duyacak ve topluma daha yararlı hala gelecektir. Bununla ilgili Emniyet Genel Müdürlüğünün yaptığı önemli çalışmalardan biride Polisin dışarıda ki yüzü olan Çevik Kuvvet Polisleri ile ilgili çalışmalardır. 1 Mayıs gibi Nevruz gibi günlerde yaptığı müdahalelerle '*Orantısız Güç Kullanımı*' konusunda eleştirilen ve başlarına takılan kask yüzünden tespit edilemeyen güvenlik güçleri eleştirilmekteydi. Bu çerçevede ilk aşamada pilot olarak seçilen Eskişehir, Kayseri, Kocaeli ve Sivas illerinde Çevik Kuvvet Personelinin kasklarında numaralandırma çalışmalarına başlamıştır. 23.01.2009 tarihinden itibaren 50 ilde daha numaralandırma işlemi tamamlanacaktır. Bu numaralandırma, personelin kontrolünü sağlayacak, orantısız güç kullanımını azaltacak ve aykırı hareket eden personelin tespitini kolaylaştıracaktır.

---

⁷⁴ Diyarbakır Barosu, a.g.e, s.60

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecini ve bu süreçte Kolluk Kuvvetleri'nin yaşadığı değişim ve gelişimi inceleme imkânı bulduğumuz bu çalışmada, 20. Yüzyılda artık dünyadan uzak kalmanın mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile başlayan, daha sonra büyüyerek ve gelişerek devam eden ekonomik yapı, sosyal hayata, siyasal yaşama, insan haklarına ve temel hak özgürlüklere daha geniş yer veren bir birliğe dönüşmüştür.

Türkiye, Avrupa Birliği sürecine başladığı 1959 yılından bu tarafa çok yol kat etmiştir. Bazen 1980 ihtilali gibi önüne büyük engeller çıksa da hala bu yolda yürümeye devam etmektedir. Avrupa Birliği sürecine sadece ekonomik bir yapı olarak bakmak hata olur. Türkiye'nin bu süreçte yaptığı mevzuat çalışmaları bile bize fikir vermektedir. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Barolar, Sosyal Hizmet Kurumları ve Üniversiteler bu süreçte birçok çalışmalar ve projeler yapmış ve yapmaya devam etmektedirler.

Özellikle incelediğimiz Türk Polis Birimleri ve Jandarma Birimleri, AB sürecinde büyük değişimler yaşamışlardır. Bu değişimler Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu gibi kanunlarla büyük oranda hissedilmiştir. Artık Kolluk Birimleri suç ve suçluyu tespit etmek için '*Maddi Delil*' elde etme zorundadır. Bu sadece Avrupa Birliği'nin bir gereği olmaktan çıkmıştır. Çağdaş bir yaşam için, hukuk devleti ilkeleri ve sosyal devlet ilkeleri için devletler bu düzenlemelere gitmek zorundadır. Polis ve Jandarma bu çerçevede Asayiş suçları ile mücadelede yeni yöntemler geliştirmeye başlamışlar, suç ve suçlu analiz çalışmaları yapılmaya başlamıştır. Suçun nedenlerini, niçinlerini ortaya çıkarmak, suçluyu suça iten sebepleri bulmak, çocuk suçluluğunun nedenlerini araştırmak ve bunu önlemek kolluk için vazgeçilmez unsurlar olmuştur. Twinning Projeleri ile Avrupa Birliği üye ülkeleri ve Kuruluşları ile işbirliği çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır. Personelin daha profesyonel hizmet edebilmesi, yaptığı işin farkına varması, yaptığı güvenlik işini bir '*hizmet*' olarak algılaması sağlanmaya başlamıştır.

Klasik Polis Yöntemlerinin çağdaş dünya da yarar getirmediği, çözüm odaklı bir sistem olmadığı, sanıktan delile ulaşma yönteminin insan haklarına ve temel hak

özgürlüklerin ihlaline sebep olduğunun farkına varılmıştır. Modern Polis yaklaşımları ile *'Maddi Delilden Suçluya Ulaşma'* yöntemi benimsenmeye başlanmış, bunun ile ilgili hem mevzuat hem de pratik çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Kriminal Polis ve Jandarma Laboratuvarlarının geliştirilmesi ve yenilerinin kurulması üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmış, daha önce çok önemsenmeyen *'Olay Yeri İnceleme'* ekipleri kurulmuş ve yaygınlaştırılmıştır. Kriminal Laboratuvarlar, Olay Yeri İnceleme ekiplerinin elde ettiği bulgu ve delilleri en ince ayrıntısına kadar inceleyerek maddi delil elde etme yolunda çalışmaktadır. Maddi delillerle desteklenmiş bir suç isnadı, hem gereksiz yere kişilerin zanlı durumuna düşmesinin önüne geçecek, hem de adil yargılama yönünde büyük bir adım olacaktır.

Türkiye, terörle mücadele yöntemlerini de tekrar gözden geçirmek zorunda kalmıştır. Çünkü sadece beyana dayanan, maddi delili olmayan bir isnat, şahısların suçlu olduğunu göstermeyecektir. Çocukların terör olaylarında kullanılmasının önüne geçmek, teröre sebep olan nedenleri ortaya çıkarmak ve gerçekten amacı anarşi olanları tespit etmek yeni yöntemlerle olacaktır. Sadece Askeri ve Polisiye tedbirlerle sorunun çözülemeyeceği aşikârdır. Öncelik sorunun temeline inmektir. Çağdaş ve herkese ulaşabilen bir eğitim, her kesime hitap edebilen sosyal yaşam, tatmin edici bir ekonomik yapılanma ile teröre darbe vurulmaya başlanabilir. Bundan sonra iş kolluk kuvvetlerine düşecektir. Kolluk asıl amacı anarşi meydana getirmek olan gerçek gruba ulaşıp, gerçek suç delilleri ile sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır. Avrupa Birliği uyum çalışmalarında çok önem verilen temel hak ve özgürlükler ile insan hakları bağlamında polisin çalışmalarını Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı yürütmektedir. Bu kapsamda ifade alma odalarının iyileştirme çalışmaları yapılmış, avukatların savunmalara katılmaları temin edilmiş, Türkiye'nin önüne her fırsatta çıkan ve özel yargılama olarak görülen Devlet Güvenlik Mahkemeleri kapanarak görevleri Ağır Ceza Mahkemelerine verilmiştir.

Toplum Destekli Polis birimleri kurularak suçla mücadele yolunda halkın desteğini alma yönünde çalışmalar yapılmıştır. Suç ve suçluyu doğru tespit etme yönünde vatandaşın desteği şarttır. İşte bu bilinçle halkın bu sorunun çözümüne ortak olması amaçlanmıştır. Esnaf gruplarının, kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin, okulların ve üniversitelerin bu çalışmalara ortak olması sağlanmıştır. Mahalle toplantıları, esnaf toplantıları ve okul toplantılarının yapılması, esnafın ve

vatandaşın evinin ve işyerinin ziyaret edilmesi Polis-Halk ilişkilerinin gelişmesine sebep olmuştur. Polisi ve Jandarmayı kendine yakın hissedenden bir vatandaş, 155 Polis İmdat ve 156 Jandarma numaraları aramak için çok düşünmeyecektir. Kolluk Kuvvetleri'nin acil çağrılardan gelen aramalarla suça çok hızlı müdahalesi mümkün olacaktır.

Kolluk Kuvvetleri, teknolojik imkânlardan yararlanmaya başlamışlardır. Vatandaşın özgürlüğünü engelleyici her tedbirin tekrar gözden geçirilmesi gerekmiştir. GBT sorgusu adı altında yapılan sorgu sistemleri Polnet Ağı ile hızlanmış, alınan PDA cihazları ile en kısa sürede sorgulama yapılması imkânı doğmuştur. Kent İzleme Sistemleri birçok ilde faaliyete geçirilmiş, özel hayata müdahale etmeden kamusal alanların izlenmesi ile suçu önleme ve suç oluştuktan sonra gerçek faili tespit etmek kolaylaşmıştır. Araç Takip Sistemleri ile Kolluk Araçlarının sorumlularca takip edilerek en kısa zamanda olaya müdahale etmesi çalışmaları yapılmaktadır. Devlet sektörü bu alanda özel sektörle yarışmak durumunda kalmıştır.

Avrupa Birliği yolunda yapılan tüm bu çaba ve çalışmaların tek amacı Avrupa Birliği olmamalıdır. Asıl amaç ve hedef, tüm vatandaşların insan haklarına sahip ve saygılı, temel hak ve özgürlüklerini yaşayabildiği, bir hukuk düzeninin bulunduğu, kanunların kişilere ve yerlere göre uygulanmadığı bir ülkede yaşamak olmalıdır. Yapılan düzenlemelerin, mevzuat değişikliklerinin tek gayesi Avrupa Birliği istedi diye değil, uygulanması amaçlanmalıdır. Tüm meslek gruplarının daha profesyonel ve tarafsız olması için eğitimler düzenlenmelidir.

Herkesin kanun önünde eşit olduğu, sanık ve şüpheliye delilden ulaşıldığı, maddi delillere ulaşmak için her türlü maddi ve teknolojik imkânların sunulduğu, verdiği güvenlik hizmetinin bir vatandaş hizmeti olarak gören kolluk kuvvetleri çözüme daha yakın olacak ve vatandaşının desteğini kazanacaktır.

KAYNAKÇA

1. AKGÜÇ, Barış, *Küreselleşme ve AB Üyesi Devletlerin Adalet ve İçişleri Alanında Egemenliklerinin AB'ye Devri*, Polis Dergisi, Sayı:57, Ankara
2. Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, *Polis Dergisi, Sayı:36*, EGM Yay, Ankara, 2003.
3. Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı, *Polis Dergisi, Sayı:44*, EGM Yay. Ankara, 2005.
4. Araştırma Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı, *Polis Dergisi*, 159.Yıl Özel Sayı, Sayı No:39, EGM Yay. Yayın No:226, Ankara, 2004.
5. Asayiş Daire Başkanlığı, *Kolluk Hukuku*, EGM Yay. Ankara, 2008.
6. Asayiş Daire Başkanlığı, *Toplum Destekli Polislik-Hizmet Standardı ve Kılavuz Belgeleri*, EGM Yay, Ankara, 2007.
7. Başbakanlık, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Türkiye'de Siyasi Reform, Uyum Paketleri ve Güncel Gelişmeler*, Ankara, 2007.
8. BOZKURT, Enver, ÖZCAN, Mehmet, KÖKTAŞ, Arif, *Avrupa Birliği Hukuku,4.Baskı*, Asil Yay, Ankara, 2008.
9. CERRAH, İbrahim, SEMİZ, Emin, *21.Yüzyılda Polis Temel Sorunlar-Çağdaş Yaklaşımlar*, 2.Baskı, Emniyet Genel Müdürlüğü Yay. Ankara, 1999.
10. Diyarbakır Barosu, *Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi Bir Uygulama Kılavuzu*, Buluş Tasarım Mat, Ankara, 2006.
11. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, *Bilinçli Birey Huzurlu Toplum Broşürü*,
12. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, *Olay Yeri Güvenliği ve İlk Ekip Kılavuzu*, Fon Ofset, Diyarbakır, 2009.
13. *Diyarbakır Özelinde Kaçakçılık ve Organize Suçlarına Analitik Bakış*, Diyarbakır, 2007.
14. Eğitim Daire Başkanlığı, *21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, EGM Yay, Ankara, 2001.
15. Eğitim Daire Başkanlığı, *Polis Dergisi, Sayı:47*, EGM Yay. Ankara, 2006.
16. ERKAN, Rüstem, *Kentleşme ve Sosyal Değişme*, 2.Baskı, Bilimadamı Yay.Ankara, 2004

17. Fırat Üniversitesi, *Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, Çağlayan A.Ş. İzmir, 1999.
18. GENÇ, Osman, *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Polisinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimi ve İnsan Hakları Algılaması (Afyonkarahisar Örneği Üzerinde İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, 2007.
19. International Police Association Türkiye, *Turkey New Police*, Sayı:999, Cem Ofset Mat, Ankara,2007.
20. KARACA, Metin, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Anadolu Yay. Ankara, 2006.
21. KAVGACI, Halil İbrahim, *Demokratik Polislik Temel Yaklaşımlar*, Maset Mat. İzmir, 1997.
22. KIVRAK, Arif, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polis Teşkilatının Yönetim, Eğitim ve Politikalarının Avrupa Birliği Polis Teşkilatları ile Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Ankara, 2008.
23. Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı, *Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit İşlemlerine İlişkin Hukuki Düzenlemeler*, 72 Tasarım, Ankara, 2006.
24. ÖZKIVRAK, Özlem, DİLEYİCİ, Dilek 'Globalleşme, Bölgeselleşme, Mega Rekabet ve Türkiye' Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
25. Polis Akademisi, *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi*, EGM Yay, Ankara, 1996.
26. Polis Akademisi Başkanlığı, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:2, Sayı:5-6, Grafiker Grafik, Ankara,1999-2000.
27. Polis Akademisi Başkanlığı, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:2, Sayı:7-8, SFN Ltd. Ankara, 2000.
28. SANDER, Ender, *Olay Yerinde Kriminalistik*, Ocaklar Mat, Ankara, 1997.
29. ŞAFAK, Ali, *Güvenlik Kuvvetleri ve Polis Mevzuatı*, Temel Yay. İstanbul, 1994.
30. TELLAN, Derya, *Amsterdam Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği İç Güvenlik Stratejisine Özet Bir Bakış*, 23.04.2008, www.isref.org, 18.11.2009
31. YAŞAR Yılmaz, *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, Başkent Mat, Ankara, 1996.
32. YILDIZ Serdar, *AB Üyelik Sürecinde Türk Polisinde Değişim*, www.isref.org, 16.04.2008.
33. BEKİ Akif, *Dijital Polise Alkış*, Radikal Gazetesi, 26.03.2009
34. www.abgs.gov.tr, 11.11.2009

35. www.adalet.gov.tr, 12.11.2009
36. www.antalya.pol.tr, 05.12.2009
37. www.asayis.pol.tr/sasem_egitim.asp, 23.11.2009
38. www.diyarbakir.pol.tr
39. www.dtm.gov.tr
40. www.egm.gov.tr
41. <http://europa.eu/>
42. www.icisleri.gov.tr
43. www.ihb.gov.tr
44. www.jandarma.gov.tr
45. www.kars.pol.tr
46. <http://kriminal.gov.tr>
47. www.mfa.gov.tr
48. www.usakgundem.com/yazar/1155/guvenlik-ozgurluk-sarkacinda-ab-abd-ve-turkiye.03.04.2009
49. <http://tr.wikipedia.org>